

Fredrikke

Organ for FoU-publikasjoner
Høgskolen i Nesna

Leik og språkleik i uterommet

Rapport Prosjekt Språkjungelen

Førstelektor Anne-Lise Wie

2014, nr. 1

Pris: Kr. 80,-

ISBN: 978-82-7569-205-2

ISSN: 1501-6889

OM FREDRIKKE TØNDER OLSEN

Fredrikke Tønder Olsen (1856 - 1931) ble født på handelsstedet Kopardal, beliggende i nåværende Dønna kommune. Det berettes at Fredrikke tidlig viste sin begavelse gjennom stor interesse for tegning, malerkunst og litteratur. Hva angår det siste leste hun allerede som ung jente "Amtmannens døtre".

Kildene forteller at Fredrikke levde et fascinerende og spennende liv til tross for sine handikap som svaksynt og tunghørt. Hun måtte avbryte sin karriere som gravør-lærling fordi synet sviktet. Fredrikke hadde som motto: "Er du halt, er du lam, har du vilje kjem du fram." Fredrikke Tønder Olsen skaffet seg agentur som forsikringsagent, og var faktisk den første nordiske, kvinnelige forsikringsagent. Fredrikke ble kjent som en dyktig agent som gjorde et utmerket arbeid, men etter 7 år måtte hun slutte siden synet sviktet helt.

Fredrikke oppdaget fort behovet for visergutter, og startet Norges første viserguttbyrå. Hun var kjent som en dyktig og framtidsrettet bedriftsleder, der hun viste stor omsorg for sine ansatte. Blant annet innførte hun som den første bedrift i Norge vinterferie for sine ansatte.

Samtidig var hun ei aktiv kvinnesakskvinne. Hun stilte gratis leseværelse for kvinner, inspirerte dem til utdanning og hjalp dem med litteratur. Blant hennes andre merit-

HØGSKOLEN I NESNAS TIDSSKRIFTSERIE ER OPPKALT ETTER HELGELANDS FREMSTE FOREGANGSKVINNE FREDRIKKE TØNDER OLSEN (1856 - 1931).

ter i kvinnesaken kan nevnes at hun opprettet et legat på kr. 30 000,- for kvinner; var æresmedlem i kvinnesaksforeningen i mange år; var med på å starte kvinnesaksbladet "Norges kvinder" som hun senere regelmessig støttet økonomisk.

Etter sin død ble hun hedret av Norges fremste kvinnesakskvinner. Blant annet er det reist en bauta over henne på Vår Frelsers Gravlund i Oslo. Fredrikke Tønder Olsen regnes som ei særpreget og aktiv kvinne, viljesterk, målbevisst, opptatt av rettferdighet og likhet mellom kjønnene.

Svein Laumann

Forord

Høsten 2009 fikk jeg en forespørsel fra Tusenbein Barnehage, om jeg kunne være interessert i å delta som forsker i et prosjekt de hadde under planlegging. Prosjektet hadde fått navnet Språkjungelen, de skulle bygge en klatrejungel der de jobbet med både motorikk og språk. Jeg underviser i norsk, i emner som språkutvikling og språkstimulering, ved Høgskolen i Nesna, og er opptatt av å bruke utemiljøet som læringsarena, selvsagt var jeg interessert.

Det har gått fem år siden mitt første møte med barnehagen, til jeg nå ferdigstiller denne rapporten. En lang ferd, men det har vært en fin tur, med mange gode opplevelser, i godt selskap. Jeg har lært veldig mye, om barnehagens arbeid, om gjennomføring av prosjekt i en barnehage med full drift, om språkstimulering i utemiljøet, om kollegaveiledning og om barn og språk.

Jeg takker så mye for følget.

Å være forsker i en barnehage kan være veldig hyggelig

Med hilsen Anne-Lise Wie

Innhold

<i>Forord</i>	3
<i>Innhold</i>	4
<i>1.0 Innledning</i>	6
<i>2.0 En Språkjungel, hva er det?</i>	8
<i>3.0 Leik og språklig utvikling i barnehagen</i>	9
3.1 Å tilegne seg et språk	9
3.2 Leiken som læringsarena	11
3.3 Utvikling av motorisk og språklig kompetanse – og sosial kompetanse	12
<i>4.0 Metode og design</i>	14
4.1 Problemstillinger	14
4.2 Interaktiv aksjonsforskning	15
4.3 Evalueringsforskning	16
4.4 Observasjon	17
4.5 Forskningsintervjuet	18
<i>5.0 Veien til språkjungelen</i>	20
5.1 Fra ide til prosjekt	20
5.2 Høsten 2010, hva sier de ansatte om prosessen så langt?	22
5.3 Språkjungelen vokser fram	23
5.4 Språksprell	24
5.5 Snøformer	27
5.6 Go'foten – en barnehage på hjul	28
5.7 Høsten 2013, ting tar tid!	29
<i>6.0 Språk og språkbruk i uterommet</i>	33
6.1 Rammeplan og satsningsområder	33
6.2 Rolleleik i taujungelen	33
6.3 Regelleik	35
6.4 Sang i taujungelen	36
6.5 Kommunikasjon	37
6.6 Motorisk utvikling og språklig utvikling i Vintersportuka	39
6.7 Kulturformidling i bygging av Språkjungelen	40
6.8 Utvikling av matematisk forståelse i uterommet	41
6.9 Naturen som læringsarena	47
<i>7.0 Hva har vi lært?</i>	49

7.1 Hvordan klarer Tusenbein barnehage å flette motoriske aktiviteter og språklige aktiviteter sammen – på en god måte?	49
7.2 Klarer de ansatte i barnehagen å endre praksis i forhold til å trekke språkstimulerende oppgaver utendørs?	51
7.3 Egenutvikling og styrket samhold	53
7.4 Veien videre	55
8.0 Sluttord	57
Litteratur:	59
Vedlegg	62

1.0 Innledning

... under dagar som kom gjorde Ronja inget annat än aktade sej för det som var farlig och övade sej att inte vara rädd. Trilla i älven skulle hon akta sej för, hade Mattis sagt, därför skuttade hon med liv och lust på de hale stenarna vid älvkanten, där det brusade som allra värst. Inte kunde hon gå borta i skogen och akta sej för att trilla i älven. Skulle det vara någon nytta ned det, så måste det ju ske vid forsarna och ingen annan stans. För att komma till forsarna måste hon klättra utför Mattisberget som tvärbrant stupade ner mot älven. På det sättet kunde hon också öva sej på att inte vara rädd. (Lindgren 1981, s. 23-24)

Med noe andre læringsmål enn Ronja Røvardotter, ønsker Tusenbein Barnehage i Åga i Rana kommune å bruke utemiljøet aktivt i sin pedagogiske virksomhet. De tilbringer mye tid ute i skog og mark, uteliv er et av barnehagens tre hovedsatsingsområder. For å stimulere til økt bruk av utemiljøet har personalgruppa satt opp en klatrejungel i skogen et lite stykke fra barnehagen.

En klatrejungel eller en taujungel, er en leikeplass som inneholder trær eller stativ, med oppbygde hindre og utfordringer som inviterer barna til å utforske, klatre, balansere, åle, krabbe, snurre, henge og turne. Gjennom å stimulere sansene tilegner barna seg helt grunnleggende ferdigheter for kroppsbevissthet og koordinasjon. Tusenbein barnehage ønsker ikke bare å jobbe med å stimulere den motoriske utviklingen ute i det fri, de ønsker også å jobbe med å knytte språklige aktiviteter til de motoriske utfordringene. Derav navnet *Språkjungel*.

Tusenbein Barnehage er en foreldreid barnehage som ligger om lag tre kilometer sør for Mo sentrum. Det er 63 barn og 23 ansatte i barnehagen. Tusenbein barnehages hovedsatsningsområder er sosial kompetanse, språk og uteliv. «Grovmotoriske ferdigheter læres best utendørs» (Tusenbein barnehage, 2014). Utendørsarenaen er også en arena for kommunikasjon og samhandling, det er en arena der barna må forholde seg til hverandre og bry seg om hverandre, men også lære å ta egne valg. Slik kan de tre hovedsatsningsområdene kombineres i det daglige arbeidet.

Dette er barnehagens ideer og deres prosjekt. I november 2009 lagde daværende leder for Tusenbein barnehage en prosjektbeskrivelse for prosjektet Språkjungelen. Mål for prosjektet skulle være

Språkstimulering gjennom motorisk lek i en taujungel.

Videre sto det at læringsutbyttet/forskerdelen skulle være:

1. om vi klarer å flette motoriske aktiviteter og språklige aktiviteter sammen - på en god måte.
2. om vi klarer å endre praksis i forhold til å trekke språkstimulerende oppgaver utendørs

For å gjennomføre det må de endre sin praksis og utvikle utemiljøet for å bruke det mer aktivt i språkstimuleringsarbeid. Prosjektet vil defineres som interaktivt aksjonsforskning.

Jeg ble invitert med i prosjektet som forsker og bidragsyter, min oppgave er å evaluere prosjektet. Som norsklærer og forsker med særlig interesse for utemiljøet som læringsarena, er dette et spennende møte. Tusenbein barnehages egne mål for læringsutbytte vil være utgangspunkt for evalueringa av prosjektet. I tillegg har jeg formulert en problemstilling slik: *Hvordan er en klatrejungle et sted for språklig utvikling?*

2.0 En Språkjungel, hva er det?

Hva legges i begrepet *Språkjungel*? I Aschehoug og Gyldendals Store Norske Leksikon leser vi at *jungel* er et nyindisk ord avledet av sanskrit *jangala*, som betyr villmark. Det brukes om en tropisk, nesten uframkommelig krattskog (Kunnskapsforlaget, 1985).

Begrepet jungel brukes ofte i overført betydning for å beskrive noe som regnes som komplisert, eller vanskelig å sette seg inn i, som for eksempel en paragrafjungel eller en asfaltjungel. Med en slik forståelse kan begrepet «språkjungel» tolkes som et ord som beskriver hvor komplisert språk og kommunikasjon kan være. Siden en av førskolelærerens oppgaver er å arbeide med språkstimulering, de skal sørge for at alle barn får et rikt og variert språkmiljø i barnehagen (KDb, 2006, s. 29), kan vi si at førskolelæreren sin jobb er å veilede barnet på dets ferd gjennom språkjungelen.

Når begrepet jungel brukes om leikeplasser, tenker vi på den direkte betydningen av ordet, tett skog, enten naturlig eller oppbygd. En slik jungel inneholder trær eller stativ, med oppbygde hindre og utfordringer som inviterer barna til å utforske, hoppe, klatre, balansere, åle, krabbe, snurre, henge og turne. Denne jungelen er ikke uframkommelig, men utfordrende og stimulerende for barnas sansemotoriske utvikling. Gjennom å stimulere sansene tilegner de seg helt grunnleggende ferdigheter for kroppsbevissthet og koordinative egenskaper som balanse, koordinasjon, hurtighet og styrke (Jagtøien og Hansen, 2000, s. 71-77, Jordet, 2010, s. 73). Klatrejungel, aktivitetsjungel og taujungel er ord som brukes for å beskrive disse leikeplassene.

En taujungel bygges opp ved hjelp av tre i skogen, tau, nett og naturmaterialer. Tau som bindes opp mellom trær på ulike måter kan skape spennende balansemuligheter. Et nett som henger mellom tre-fire trær kan skape et fint rom. Taujungelen er ikke en permanent leikeplass, tau og nett kan relativt enkelt tas ned og gjenoppbygges i et nytt område for å unngå for stor slitasje på skogsbunn og trær. Begrepet klatrejungel vil videre brukes om permanente leikejungeler.

Tusenbein barnehage er en privat barnehage som ligger i Åga i Rana kommune. De har satt opp en klatrejungel i skogen, ikke så langt unna barnehagen, som er mye i bruk. Her skal barna kunne klatre og leke og slik få stimulert den motoriske utviklingen i uterommet, samtidig ønsker barnehagen å knytte språklige aktiviteter til de motoriske øvingene. Derav har jungelen fått navnet *Språkjungel*. Det aktive, nysgjerrige, undrende, leende, leikende barnet er fremtiden (Jagtøien og Hansen, 2000, s. 7), barnehagen skal tilrettelegge for at det forblir slik.

3.0 Leik og språklig utvikling i barnehagen

«Leken er spontan, formålsløs, vill, irrasjonell, farlig og kreativ» (Juell og Norskog, 2006, s. 61). Å leike har vært en del av barns liv og væremåte til alle tider, og leiken har en sentral rolle i barnehagens virksomhet. Men å beskrive hva leik er, er ikke så enkelt. «Torben Hangaard Rasmussen (1985) forklarer leik som en «bevegelse» som settes i gang av seg selv. Barnet lar leiken komme til seg uten den minste kraftanstrengelse. Plutselig dukker den opp og er der, og barnet er i den!» (Jagtøien og Hansen, 2000, s. 132). Den kultur som barn skaper i leiken bygger på barns interaksjon, på felles læring og medvirkning. Barn lærer sammen og de lærer hverandre (Samuelsson og Carlsson, 2009, s. 53).

3.1 Å tilegne seg et språk

Ordet språkopplæring brukes helst om systematisk og organisert innføring i fremmedspråk og nasjonale skriftspråk. Men heller ikke talemålet eller det egentlige morsmålet er noe en tilegner seg automatisk. Barn trenger både språkimpulser og språkhjelp, og det får de også i varierende grad, ofte uten at de voksne tenker over det.

Tidlig og god språkstimulering er en viktig del av barnehagens innhold. I rammeplanen for barnehagen står det at «Barnehagen må sørge for at alle barn får varierte og positive erfaringer med å bruke språket som kommunikasjonsmiddel, som redskap for tenkning og som uttrykk for egne tanker og følelser. Alle barn må få et rikt og variert språkmiljø i barnehagen» (KDb 2006, s. 29).

Vibeke Grøver Aukrust, skriver i en rapport utarbeidet for Utdannings- og forskningsdepartementet i 2005 følgende: «Barnas vokabular viser en overraskende grad av relativ stabilitet fra slutten av barnehagealderen og fram mot voksen alder i den forstand at barn som har et lite vokabular når de begynner på skolen også har det ved avslutningen av sin skolegang, og motsatt; barn som har et godt utviklet vokabular i tidlig alder ser ut til å fortsette å videreutvikle det slik at de går ut av skolen med et høyt vokabular og god leseforståelse.» (2005, s. 44). Monica Melby-Lervåg og Arne Lervåg fulgte 219 barn fra barnehage til skolealder, og viser til at det i denne perioden ikke skjedde noen endring i forhold til hvilket barn som har det største eller laveste ordforrådet. De understreker betydningen av pålitelig kartlegging og aktiv språkstimulering i barnehagen (Lervåg, 2013). Det er dette Tusenbein barnehage ønsker å jobbe mer med, blant annet gjennom utvikling av Språkjungelen.

Barnet gjør sine første erfaringer gjennom sansene, det smaker på det nye, det bruker kropp, hender, tunge og nese for å bli kjent med verden rundt seg. Biljana C. Fredriksen har i sin doktoravhandling sett på hvordan barn lærer gjennom kroppslige erfaringer. «Vi ville ikke være i stand til å forstå hva

«mykt» betyr hvis vi aldri hadde opplevd noe mykt», sier hun i et intervju med forskning.no (Skålid, 2011).

Ettersom barnet vokser til vil også språket være en kilde for læring, gjennom å høre språk rundt seg lærer de seg hva språk er, gjennom å prøve det ut lærer de seg bruken av det. Å lære språk er noe som inngår i all kunnskapskonstruksjon, det er grunnlaget for at en erfaring kan omdannes til kunnskap. Språkinnlæring er en kontinuerlig prosess som starter ved fødselen og varer livet ut. (Halliday, 1993, Gjems, 2011, s. 22).

«I sosiokulturelle perspektiver oppfattes språktilegnelse som resultat av sosial interaksjon, og som avhengig av barns kognitive, kulturelle og sosiale kunnskapsstrukturer» (Gjems, 2011, s. 21). Barn lærer av sine omgivelser, og veldig mye tilegner de seg uten at de voksne i deres omkrets er klar over det, en ikke-åpenbar mediering. Den ikke-åpenbare medieringen foregår i hverdagslige sammenhenger, som påkledning, rundt matbordet og under rydding. Ruqaiya Hasan (2002) kaller det en primær mediering fordi den inntreffer tidlig i barnets liv, og preger en lang rekke kulturelle aktiviteter og vaner. Det språket som brukes her representerer den mest normale og riktige måte å snakke om ting på. Gjennom å høre andre, voksne og eldre barn snakke sammen, og få delta i hverdagssamtaler, skaffer barn seg kunnskap om omverdenen, andre mennesker og om seg selv (Gjems, 2011, s. 31).

Semiotisk mediering handler om de uttalte og uttalte kulturelle kunnskapene og verdiene barn skaffer seg gjennom sosial praksis. Samtidig som barnet lærer språk, møter de og tar opp i seg kulturens former for å skape mening fra erfaringer. I følge Lev Vygotsky foregår semiotisk mediering overalt og til alle tider, og det er dette som gjør det så viktig for barns læring. Han hevder at hverdagsspråket og hverdagssamtalene er vårt mest sentrale medierende redskap (Vygotsky, 1978, Gjems, 2011, s. 47-49).

Kari¹ som er ansatt i Tusenbein barnehage forteller i intervju høsten 2010 om hvordan hun vanligvis arbeider med språkstimulerende aktiviteter utendørs, «Vi har både faste opplegg som vi kjører og det daglige, men det er mest det daglige, det her med bekreftelse, og sette ord på, og spørre og være nysgjerrig, - og mye historiefortelling». Når barnet er til stede i et miljø der språket brukes, lærer det ord og begreper i en meningsfull kontekst.

¹ Informantenes navn er fiktive

3.2 Leiken som læringsarena

Leik har en sentral rolle i barnehagens virksomhet. Leik handler for det lille barnet om å oppdage den fysiske verden. I leiken kommuniserer barna på sine egne vilkår, de samarbeider, de forklarer og beskriver. Det bruker språk og kropp, materiale av ulike slag for å skape og framstille sine erfaringer. Gjennom leik med kamerater øver og utvikler barna å ta tur, øve selvkontroll, arbeide i gruppe, samarbeide og være sammen med andre (Samuelsson og Carlsson, 2009, s. 49).

«Mer enn noensinne fremhever vi barns frihet, autonomi, kreativitet og rett til å leke, men er barn frie til å leke slik de selv ønsker?» spør Maria Øksnes i sin artikkel «Med plikt til å leke?» i *Barnehagefolk* 2/2011. Dokumentasjon viser at formell læring og kartlegging av enkeltbarns faglige ferdigheter får større plass i barnehagen (Øksnes, 2011). Hun hevder at de fleste pedagoger prøver å knytte leiken til noe som har med utvikling å gjøre, i stedet for glede og fornøyelse. Videre viser hun til leikforsker Brian Sutton-Smith som skriver at dersom leiken skal forstås, må vi erkjenne at «lek noen ganger handler om forvirring, risiko, tull og tøys, og ikke minst fest og moro. For Sutton-Smith fremstår lek som et grunnleggende irrasjonelt fenomen» (Sutton-Smith, 1997, Øksnes, 2011).

I Tusenbein møter vi barnehageansatte som er opptatt av at det skal være rom for leiken, og at de ikke skal overta leiken. «... vi må finne en sånn mellomting der de beholder interessen og at det blir spennende - at det ikke blir noe skoleopplegg (...) jeg ser jo for meg at det kan bli som med de fleste aktivitetene vi setter i gang, så er det en fare for at de blir vel voksenstyrt», forteller informanten Berit, høsten 2010. «Å respektere lekens egenverdi krever tid, rom og sist, men ikke minst voksne som vet å verdsette den såkalt frie leken» (Buaas, 2002, s. 43).

Rammeplanen for barnehagen er klar, barnehagen skal ha et allsidig og variert innhold, det skal være rom for barnets frie leik. Det enkelte barn skal få opplevelser og erfaringer som støtter deres utvikling av kunnskaper, ferdigheter og holdninger. Barnehagens ansatte skal ha et samarbeid med institusjoner som PPD og barnevern (KD, 2006). For å sikre seg at det enkelte barn får sine behov stilt, må de ansatte kunne gjøre observasjoner og kartlegging av det enkelte barn. Kari vurderer mulighetene til å gjøre observasjoner og kartlegginger i utemiljøet: «Jeg kunne og tenke meg til å gjøre tester i forhold til lyder og alt mulig, begrep og sånn – kan være mye mer spennende å legge inn i en sånn jungel enn det å sitte ved et bord, altså å gjøre observasjoner i forhold til det».

Utfordringa for barnehagen blir å skape et leikemiljø som tilfredsstiller flere behov. Et leikemiljø som kan brukes i kartlegging av barns motoriske og språklige ferdigheter, men som først og fremst skal være et leikemiljø der barna har det gøy, og stimuleres i sin utvikling på mange plan.

3.3 Utvikling av motorisk og språklig kompetanse – og sosial kompetanse

Tusenbein barnehage tilbringer mye tid utendørs. Vår og høst har de egne uteuker, da er de ute hele dagen, barna hentes og bringes i basen der de holder til, enten det er i fjæra eller ved skiløypa. «Vi trives godt når vi får være utendørs - her er det plass til å utfolde seg på» (Tusenbein, 2014).

I Språkjungelen ønsker barnehagen å skape et leikemiljø som skal være stimulerende for både motorikk og språk. I sin doktorgradsavhandling belyser Lise Beate Estil det viktige samspillet mellom motorisk og språklig kompetanse, og peker på hvor viktig lekeklassen er for å utvikle både motoriske og språklige ferdigheter.

Children who have poor motor skills often experience difficulty in being accepted as participants in play with other children (Schoemaker & Kalverboer, 1994). Similar problems are also reported in children who are inadequate in language skills (Brinton, Fujiki, Spencer, & Robinson, 1997). When children are excluded from interacting with other children, for either reason, this may have a negative effect on the development of both motor and language skills. (Estil, 2002, s. 12).

Det ene påvirker det andre, og slik havner barnet i en negativ spiral. Denne spiralvirkingen vil også utgjøre et sosialt problem, barnet vil føle seg utenfor slik at også dets sosiale utvikling blir understimulert. Det kan utvikle dårlig selvtillit, det holder seg utenfor eller blir holdt utenfor det sosiale fellesskapet, noe som igjen fører til ytterligere forsinkelser i dets språklige og motoriske utvikling (2011, s. 12), samt dets sosiale utvikling. Inger K. Løge viser i sin studie «Språkvanskar og sosioemosjonelle vanskar» at disse barna også er i faresonen for å utvikle sosiale og emosjonelle vansker. De blir isolerte, de kan bli triste, og leker ofte alene eller sammen med mindre barn. Det går ut over læring, utvikling og deres sosiale relasjoner (2011). Sosial kompetanse er et hovedsatsningsområde for barnehagen. De ønsker å ha et variert miljø som skaper barn med tro på seg selv, og som godtar seg selv slik de er, samt lærer å vise hensyn og bry seg om andre (Tusenbein, 2014).

Estil viser også til den rent fysiske siden av språket, det er en lang rekke muskler i bruk når barnet skal snakke, skrive eller lese. Å snakke krever finkoordinasjon av muskler i tunge, lepper, kjeve, strupe og åndedretsorganer. «The complexity of this co-ordination is exemplified by the fact that, for a baby to say «ba», for example, it takes the coordinated action of about 40 muscles» (Estil, 2002, s. 13). Også når det gjelder å lære å lese og skrive trenger barnet å ha finmotorikken på plass. Å lese krever kontrollerte øyebevegelser, mens skriving krever koordinert motorikk for både hånd og øye.

Språket er en kilde til læring, men barn lærer før språket er på plass. «Barn er kropper» skriver Ellen Holst Buaas, og forklarer at barn er avhengige av informasjon via så mange sanser som mulig, de må lukte, smake og ta på. «Og barns språk er bevegelse. De både opplever og uttrykker med bevegelse – med hele kroppen.» (2002, s. 24). Biljana C. Fredriksen bruker begrepet «kroppslighet» for å forene de ulike sidene ved det å være menneske, og hjernen og nervesystemet som en del av kroppen. «I et helhetlig læringssyn anser man sanser, følelser, minner, tanker, kroppen, uttrykks- og kommunikasjonsformer som gjensidig forbundet med hverandre». (2013, s. 25-28).

Arne Jordet er også opptatt av sammenhengen mellom fysisk aktivitet, kognitive egenskaper og skoleprestasjoner i sin bok «Klasserommet utenfor». Han mener det er forskningsmessig belegg for å si at barn med høyt fysisk aktivitetsnivå også har bedre utviklede kognitive funksjoner. Han viser til tre mulige forklaringsmodeller:

- En *sensomotorisk* forklaringsmodell som innebærer at motoriske erfaringer stimulerer den perseptuelle og sensoriske utviklingen, det vil si evnen til å motta og organisere inntrykk, som er en forutsetning for kognitive prosesser.
- En *nevrofysiologisk* forklaringsmodell som innebærer at fysisk aktivitet fører til forandringer i nervesystemets struktur og funksjon som fremmer læring og hukommelse.
- En *psykologisk* modell som innebærer at fysisk aktivitet har psykologiske virkninger som bl. a. styrker barns motivasjon, som i sin tur gjør det lettere å lære.

Han konkluderer med at mest sannsynlig har alle forklaringsmodellene noe for seg (Jordet, 2010, s. 67).

Gjennom utvikling av utfordrende og spennende leikeområder, skaper vi arenaer som vil være utviklende for hele barnet, motorisk, språklig, intellektuelt og også sosialt. Gjennom utviklingen av prosjekt Språkjungen vil alle barnehagens hovedsatsningsområder bli vektlagt.

4.0 Metode og design

Prosjekt Språkjungelen er Tusenbein barnehages ideer og deres prosjekt, mens min oppgave er å bidra underveis, samt å evaluere prosjektet. Evalueringsforskning er blitt et sentralt område som følge av behovet for å undersøke hvordan et prosjekt forløper. Det handler om å etablere erfaringer om innsats og endring. Jeg tar utgangspunkt i barnehagens egne mål i mitt prosjekt, og vil se nærmere på hvorvidt barnehagen oppnår disse. Metode og design defineres med utgangspunkt i problemstillingene.

4.1 Problemstillinger

Høsten 2009 ble det sendt en søknad om støtte til Fylkeskommunen, med en skisse for prosjektet (Tusenbein, 2009). Her kan vi lese:

Mål for prosjektet: "Språkstimulering gjennom motorisk lek i en taujungel"

Få tverrfaglig opplæring – de fleste fagområdene kan dekkes inn.

Gi barna en god start i livet ved å mestre motorikk og språk.

Delmål: Oppleve interesse og glede ved:

- bruk og mestring av egen kropp
- bruk av språklige aktiviteter, lære nye begrep
- å lære om naturen
- å ferdes i naturen
- å utforske livet rundt oss

Videre står det at læringsutbyttet/forskerdelen i prosjektet vil være:

1) om vi klarer å flette motoriske aktiviteter og språklige aktiviteter sammen - på en god måte. 2) om vi klarer å endre praksis i forhold til å trekke språkstimulerende oppgaver utendørs

Evalueringa bygger på de mål og forskningsspørsmål barnehagen selv stiller i prosjektbeskrivelsen, jeg har derfor flere problemstillinger, som jeg vil forsøke å besvare i denne rapporten. Den første problemstillinga mi er

- *Hvordan er en klatrejungel et sted for språklig utvikling?*

For å kunne svare på denne har jeg brukt observasjon som metode. Barnehagen har vært besøkt jevnlig gjennom flere år. Fokuset for mine observasjoner har vært:

- *Hva slags leik leikes på utearenaene?*
- *Hvordan foregår språkstimulering her, organisert og spontan?*

Videre vil studien ta utgangspunkt i følgende problemstillinger

- *Hvordan klarer Tusenbein barnehage å flette motoriske aktiviteter og språklige aktiviteter sammen - på en god måte?*
- *Klarer de ansatte i barnehagen å endre praksis i forhold til å trekke språkstimulerende oppgaver utendørs?*

I arbeidet med å finne svar på disse problemstillingene har noen av de ansatte i barnehagen blitt intervjuet, både i oppstarten og i avslutningen av prosjektet.

4.2 Interaktiv aksjonsforskning

Arbeidet i Tusenbein barnehage bygger på omsorg, lek og læring, og som hovedsatsningsområder har barnehagen valgt basiskompetanse med sosial kompetanse, språkutvikling og uteliv (Tusenbein barnehage 2014). Dette er hovedsatsningsområder som støttes av *Rammeplanen for barnehagen* som sier at barnehagens personale må «skape et språkstimulerende miljø for alle barn», at de må bidra til at barna «videreutvikler sin kroppsbeherskelse, grovmotorikk og finmotorikk, rytme og motoriske følsomhet» og «får gode erfaringer med friluftsliv og uteliv til ulike årstider» (KDb, 2006, s. 35). Gjennom utviklingen av Språkjungelen ønsker personalet i Tusenbein barnehage å skape et fysisk miljø som fremmer alle barns utvikling, både motorisk og språklig, og på den måten følge opp Barnehageloven § 2 som sier at «Barnehagen skal gi barn muligheter for lek, livsutfoldelse og meningsfulle opplevelser og aktiviteter i trygge og samtidig utfordrende omgivelser» (KDa, 2006, s. 5).

«... om vi klarer å endre praksis», sto det om læringsutbyttet/forskningdelen i prosjektskissen (Tusenbein, 2009). Et av målene ved aksjonslæring er nettopp å skape endring eller fornying hos seg selv eller i en institusjon. Begrepet knyttes av Jean McNiff til det en lærer gjør for å forbedre sin undervisning: «Action research is a very practical way of looking at your own work in order to check whether it is as you would like it to be ... In action research researchers do research on themselves» (2005, s. 5). Aksjonslæring innebærer at en lærer stiller spørsmål til sin egen praksis, og selv finner svarene. Det kan defineres som «en kontinuerlig lærings- og refleksjonsprosess støttet av kollegaer der intensjonen er å få gjort noe» (Tiller, 2006, s. 52). Tom Tiller peker på hvor viktig det er at dette er et frivillig foretakende. «Når man går inn i en aksjonslæringsgruppe er det ut fra et dypt og ekte ønske om å utvikle seg og sin organisasjon» (2006, s. 54).

Aksjonsforskning er noe en forsker bringer inn utenfra, og gjør sammen med skolens folk, mens aksjonslæring er det lærerne gjør i sin hverdag (Tiller 2006, s. 29). Min rolle i prosjektet er å være forsker, men dette er ikke *mitt* prosjekt, så med utgangspunkt i denne definisjonen kan ikke prosjektet defineres som aksjonsforskning. May Britt Postholm skriver at det gjerne kan være praktikere som tar initiativ til aksjonsforskningsarbeidet med utgangspunkt i sine problemområder, og for å få fram dette gjensidige forholdet mellom forskere og forskningsdeltakere bruker hun begrepet «interaktiv aksjonsforskning» for denne formen for aksjonsforskning. Dette introduserer Postholm som et samlebegrep for både aksjonsforskning og aksjonslæring (2006, s. 13). Prosjekt Språkjungen er barnehagens prosjekt, det er deres ideer som skal settes ut i livet. For å gjennomføre prosjektet og nå sine mål må Tusenbein barnehage endre sin praksis og bruke utemiljøet mer bevisst i språkstimuleringsarbeid. Prosjektet Språkjungen defineres som interaktiv aksjonsforskning.

4.3 Evalueringsforskning

Barnehagens prosjekt defineres som interaktiv aksjonsforskning, og jeg er invitert inn i prosjektet Språkjungen for blant annet for å evaluere prosjektet ved endt prosjektperiode sammen med barnehagen.

Evalueringsforskning er et fagfelt som både er opptatt av «å utrede virkninger av ulike typer tiltak og å påvirke, endre eller beskrive prosesser» (Sverdrup, 2002, s. 19). «Eit sentralt trekk ved evalueringsforskning er mandatet om å gjennomføre ei kvalitetsvurdering av eit bestemt prosjekt, fornyingstiltak eller av ein organisasjon» (Befring, 2007, s. 50).

«De to viktigste formålene med en evaluering er å beskrive og vurdere. Å kombinere disse er det mest utfordrende ved evaluering. *Beskrivelsen* skjer innenfor vitenskapelige rammer som angir prosedyrer for datainnsamling, analyse og det på trekke konklusjoner av dataene. *Vurderingen* innebærer at vi verdsetter funnene som dataanalysen er kommet fram til ut fra bestemte kriterier» (Tornes, 2012, s. 19).

I evalueringsforskning kan man ta i bruk flere forskningsmetoder, triangulering. James A. Holstein og Jaber F. Gubrium skriver at det er gode argumenter for å kombinere observasjon med intervju (1995, s. 45), og for meg var det helt nødvendig å begynne med å skaffe seg bakgrunnskunnskap for å kunne bygge opp det gode intervju. Feltarbeid og observasjon var da helt naturlige valg.

4.4 Observasjon

Læring betraktes som noe interaktivt og produktivt, som blir konstruert i møtet med andre. «Forskeren må derfor innenfor sirkene for å forstå hvordan læringen foregår og blir konstruert» (Tiller 2006, s. 70). Jeg har besøkt barnehagen og jungelen jevnlig gjennom prosjektperioden for å bli kjent og gjøre undersøkelser. «Feltarbeid åpner for at du kan tilegne deg kunnskap gjennom førstehånds erfaringer» (Fangen 2010, s. 15). Det handler om å utvikle en virkelighetsnær forståelse og samle inn data ved å oppholde seg i feltet som studeres. Feltforskeren prøver å se verden slik som aktørene i feltet ser den. På grunnlag av å spørre, lytte, delta og observere, samler feltforskeren inn sitt datamateriale som siden skal tolkes og analyseres og skrives ned på papir (Hammersley og Atkinson, 2004, s. 8-9, Tiller, 2006, s. 66).

Å observere er å se, men i det ligger at man må være oppmerksom på en helt spesiell måte. I bruk av observasjon som metode ligger en systematisk innsamling av informasjon slik den enkelte observatør opplever det gjennom sine sanser. I tillegg må vi reflektere over, og finne mening i den informasjonen vi mottar. I observasjonsforskning er observatørens rolle viktig, særlig for å kunne stole på de konklusjoner som undersøkelsen resulterer i. I denne studien har jeg valgt deltakende observasjon (Fangen, 2010, s. 13, Gjørund og Huseby, 2003, s. 49). Det er forskjell på å observere feltet som forsker og observere det som fullverdig deltaker. Som deltakende observatør er man hele tiden opptatt av å legge merke til hva andre gjør og sier, og å lagre dette i minnet (Fangen, 2010, s. 90). Jeg tar del i aktivitetene som foregår, samtidig som jeg iakttar hva de ulike aktørene foretar seg. Jeg har ikke på forhånd bestemt meg for hva jeg skal ha fokus på. I en barnehage oppstår det hele tiden nye situasjoner, og jeg følger med på hva som skjer. I feltnotatene kan man veksle mellom å notere ned det man observerer og det man hører deltakerne si seg imellom, eller det de forteller i uformelle samtaler (Fangen, 2010, s. 171, Holstein og Gubrium, 1995, s. 45).

I mitt arbeid har jeg brukt loggbok, der observasjonene registreres underveis eller i etterkant. Tolkninger, vurderinger og refleksjoner over observasjonene kommer når jeg er ferdig med observasjonene. Jeg har nærhet til informantene, men prøver å være nøytral nok til å kunne reflektere over informasjonen jeg innhenter (Vedeler, 2000, s. 31-35). Målet har vært å få en mest mulig naturalistisk tilnærming til stoffet (Law, 2007, s. 30, Gubrium og Holstein, 1997, s. 24-25).

I noen tilfeller viser jeg i denne rapporten til samtaler mellom barna, eller mellom voksen og barn. Gjengivelsen vil være på tilnærmet bokmål, barnas navn er fiktive.

4.5 Forskningsintervjuet

Gjennom å intervjuere personer som har relevant kompetanse om et tema og om implementering av et prosjekt, får man større mulighet til å forstå intervjupersonens vurdering av temaet (Sverdrup, 2002, s. 122). I planlegging av et intervjuprosjekt er det viktig å fastslå innhold og mål med. Mitt mål var å få informantene til selv å reflektere over det språkstimulerende arbeidet som foregår i utemiljøet i barnehagen. Fungerer språkjungelen slik de hadde sett for seg? Har de en ulik tilnærming til temaet før og etter at prosjektet er gjennomført? Intervjuene er gjort i to omganger, første gang ved oppstart av prosjektet høsten 2010, andre gang etter at prosjektperioden var avsluttet høsten 2013.

«Forskningsintervjuet er en interpersonlig situasjon, en samtale mellom to parter om et emne av felles interesse. I intervjuet skapes kunnskap i skjæringspunktet mellom (inter) intervjuerens og den intervjuedes synspunkter» (Kvale og Brinkmann, 2009, s. 121). Et semistrukturert livsverdenintervju er en planlagt og fleksibel samtale (s. 325), der informantene forteller sin historie med utgangspunkt i intervjuerens spørsmål. Intervjuguiden som ligger vedlagt (vedlegg 2), er veiledende, den inneholder forslag til spørsmål i forhold til de tema jeg ønsker svar på. Det er en balanse i forhold til hvor sterkt man skal la en intervjuguide styre en samtale, siden en viktig hensikt med samtalen er å få tak i informasjon som man kanskje ikke hadde tenkt gjennom på forhånd fantes (Sverdrup, 2002, s. 123). Å stille oppfølgende spørsmål er en kunst, den innebærer aktiv lytting. Det er viktig å være oppmerksom på de situasjonsbetingede ledetrådene som gir informanten mulighet til å svare på forskningsspørsmålene ut fra sin egen tankerekke, i stedet for utelukkende å fokusere på intervjuguiden. Da har en også mulighet til å be den enkelte om utfyllende svar og ytterligere beskrivelser i forhold til det temaet informanten trekker fram (Kvale og Brinkmann, 2009, s. 151-153).

Informantene skulle velges ut både fra de pedagogisk ansatte og assistenter, i alt 23 ansatte. Jeg har intervjuet seks ansatte, tre assistenter og tre pedagoger. Alle informantene er kvinner, men i en barnehage der hovedandelen av ansatte er kvinner, vil dette være et naturlig utvalg. Prosjektleder har vært ansvarlig for utvelgelsen, og i stor grad har dette vært en frivillig sak. I innledningsfasen fikk jeg færre intervju enn ønsket. Barnehagedagen er travel med mange gjøremål, og det ble vanskelig å få satt av tid til å la seg intervjuere. Jeg har derfor et relativt lite intervjumateriale, men mine funn vil likevel kunne gi noen svar på problemstillingene. I tillegg til intervjuene har jeg hatt samtaler med ansatte og prosjektledere med jevne mellomrom i løpet av prosjektperioden.

«Relasjonen som oppstår mellom informant og intervjuer i intervjusituasjonen er viktig for korleis kunnskapen blir konstruert, og haldninga som informanten har til intervjuaren kan

vere avgjerande for kvaliteten på intervjuet. Korleis relasjonen mellom informant og intervjuar blir under intervjuet, avheng også av korleis ein presenterer seg sjølv og prosjektet sitt *før* intervjuet, på kva måte ein tek kontakt, kva fordommar informanten har, men sjølv sagt også av korleis ein som intervjuar står fram under sjølve intervjuet, korleis ein formulerer spørsmål og kva spørsmål ein stiller.» (Kjelen, 2013, s. 30).

Gjennomføringa av intervjuene har foregått i barnehagen, ved hjelp av diktafon og notatblokk. I noen grad har jeg blitt sett på som «eksperten», jeg er den som kjenner fagfeltet, og sitter med svarene på de spørsmålene jeg stiller. I intervjusituasjonen har jeg opplevd det som en fordel at jeg har deltatt i prosjektet underveis, på likefot med de ansatte. Jeg har vært til stede i barnehagen, fulgt barna på tur, jobbet sammen med andre ansatte i Språkjungelen, og hatt mange uformelle samtaler med dem. Informantene har på denne måten blitt kjent med meg og fått kjennskap til mitt arbeide før de skulle intervjes. Underveis har barnehagen fått tilsendt fire notat der jeg har beskrevet det arbeidet jeg har gjort hos dem.

I samtaler og intervju med prosjektledere og personale har vi sett på det arbeidet de har gjort, og i enkelte tilfeller, startet refleksjoner om videreutvikling av prosjektet. Tom Tiller skriver at «for å lære må vi ha distanse til erfaringene, vi må både være villige og få mulighet til å tenke over det vi har erfart. Når erfaringene blir reflektert over, vurdert og systematisert, er vi på god vei til å lære av de erfaringer vi gjør» (2006, s. 25).

Intervjuene har vært på mellom 30 og 45 minutt, de er transkribert av meg. Muntlig språk kan være komplisert, med lange, ugrammatiske setninger, repetisjoner og digresjoner. I transkriberinga er alt med, tekstene skrives på det målføret den enkelte informant bruker, med alle ord og tenkepauser. Det er viktig for at jeg skal kunne sikre meg korrekt forståelse for hva den enkelte informant ønsker å formidle. Imidlertid har jeg valgt å anonymisere informantene gjennom å nøytralisere språket når jeg siterer dem i denne rapporten. Sitatene er oversatt til bokmål, tenkepauser, interjeksjoner og digresjoner som ikke er nødvendige for svaret er fjernet. Informantene har også fått fiktive navn. Prosjektet er registrert hos personvernombudet med prosjektnummer 25066.

5.0 Veien til språkjungelen

«I språkjungelen skal vi fusjonere språk og motorikk. Målet er at det motoriske skal forsterke språket og omvendt» kan vi lese på hjemmesiden til Tusenbein barnehage (2014). Dette begrunnes med at de ser at barn liker motoriske og språklige utfordringer i barnehagealder.

5.1 Fra ide til prosjekt

Ideen til Prosjekt Språkjungelen ble utviklet i løpet av 2009. Ansatte i barnehagen hadde vært på kurs for å lære å bygge klatrejungler i regi av Polarsirkelen friluftsråd og Knut Berntsen. Hovedsatsningsområder i barnehagen var også da sosial kompetanse, språk og uteliv. Med dette fokuset i bagasjen ble det naturlig for de som deltok på kurset å diskutere hvilket potensiale som ligger i en klatrejungel når det gjelder å stimulere både motoriske og språklige ferdigheter.

Barnehagen søkte om, og fikk midler fra Fylkeskommunen høsten 2009 til utvikling av prosjekt Språkjungelen. Samme høst ble jeg tilknyttet prosjektet som forsker. Min oppgave formuleres slik av daværende prosjektledelse i søknaden til Fylkeskommunen (Tusenbein, 2009):

«Vi har gjort avtale med førstelektor Anne-Lise Wie, Høgskolen i Nesna, om å være bidragsgiver til dette prosjektet. Hun vil være med underveis på jevnlige møter, samt evaluerer prosjektet i lag med oss. Hun vil kunne formidle dette til sine studenter på skolen.»

Som norsklærer og forsker med særlig interesse for uterommet som læringsarena, er dette et spennende møte. Et slikt forskningsprosjekt vil være med å utvikle praksis mens forskningen pågår, det er det som gjør dette prosjektet så interessant.

Å få i gang prosjektet tok lengre tid enn forventet. I møte med daværende prosjektledelse høsten 2009 fortalte de at de så for seg oppstart av bygging av Språkjungelen våren 2010, og at første del av jungelen, en ring av apparat der barna skulle kunne klatre rundt en hel runde uten å måtte sette beina på bakken, skulle være ferdig samme høst.

Våren 2010 fikk barnehagen utskifting av noen nøkkelpersoner. En ny leder fikk et prosjekt under planlegging i hendene, sammen med mange andre nye arbeidsoppgaver. Det viste seg også at alt ikke var på plass når det gjaldt å sette i gang arbeidet. Prosjektbeskrivelsen var ikke ferdig skrevet. Å få tillatelse til å sette opp en permanent klatrejungel i et område i nærheten av barnehagen, var litt mer komplisert enn først antatt. Dette resulterte i at oppstart av prosjektet ble utsatt.

I løpet av sommeren 2010 ble en midlertidig taujungel satt opp, avisa kom på besøk og lagde en reportasje. 1. oktober 2010 var det personalmøte i barnehagen med særlig fokus på Språkjungelen. Det ble den offisielle oppstarten på planlegging og utvikling av Språkjungelen i Tusenbein barnehage.

Mandag 20. september 2010 RanaBlad
RanaBlad Mandag 20. september 2010

BARNEHAGE NASJONAL KONFERANSE OM KVALITET

TAUJUNGEL: Tusenbein barnehage er så heldig å ha en taujungel som snart skal bli en språkjungel. Den skal i følge daglig leder dring på språk og motorikk tilpasset alder og mestersnivå. Foto: Øyvind Bratt

agen Tommy Ellingsen (t.h.) og pedagogisk leder Geir Elvedahl (i) Noah Nerdal og de andre ungene fra tre til seks år ulike utfor-

Henger i for lek og læring

RANA: Ingen kunst å turne i taujungelen og øve på språk samtidig, mener fem år gamle Noah Nerdal i Tusenbein barnehage.

Toril S. Ailsvåg
toril.ailsvag@ranablad.no
Tlf. 75 12 55 35

– Vi bruker naturen og området i nærmiljøet til Tusenbein barnehage i Åga til å gi ungene opplevelse av lek, mestring og læring. Denne taujungelen vi har lagt like ved fotballbanen er bare et eksempel på det. Nå skal vi utvikle den til en språkjungel for på en mer systematisk måte å kombinere lek med noe abstrakt som språk, rimer, regler, hukommelse og tall med noe konkret som å turne eller balansere i tauene. Høgskolen i Nesna er med på prosjektet, som vi tror vil bekrefte teorien vår om at språk- og motorikk påvirker

hverandre positivt, sier daglig leder i Tusenbein barnehage Tommy Ellingsen og pedagogisk leder for avdelingen «Læstana», Geir Elvedahl.

Nasjonal konferanse
De er invitert til den nasjonale konferansen «Den gode barnehagen i spenningsfeltet mellom omsorg og formål» for å formidle erfaringene Tusenbein har gjort seg i forhold til å skape kvalitet i barnehagen. Konferansen markerer for øvrig oppstarten av Forskningsdagene på Høgskolen i Nesna 24. september, og vil ha fagfolk fra hele landet blant publikum.

«For å skape gode opplevelser ute må vi være inne også»

Tommy Ellingsen og Geir Elvedahl

– Vi forholder oss til rammeplanen for barnehagens innhold og

oppgaver, og matcher målene som kreves. Vi er opptatt av kvaliteten, men vi gjør kanskje en del ting på vår egen måte. Variasjon og det at vi er tilgjengelige for ungene mener vi er viktig for å sikre kvaliteten i tilbudet til ungene, sier daglig leder i Tusenbein barnehage, Tommy Ellingsen.

Gode opplevelser
Tusenbein barnehage i Åga består av fire avdelinger, har 17 årsverk og plass til 65 barn fra 0 til 6 år. Selv om store og små ser verdien av å utnytte nærområdet rundt, det være seg skianlegg eller fotballbane med et lite skogholt like i nærheten, så er de også opptatt av gode aktiviteter inne.

– For å skape gode opplevelser ute må vi være inne også. Vi tror denne kombinasjonen er kjempeviktig, sier Tommy Ellingsen og Geir Elvedahl.

Utely har likevel en helt spesiell plass i planverket til barnehagen, og avdelingen «Læstana» med Geir Elvedahl i spissen har hovedansvaret for aktiviteten ute i naturen.

– Hvert år, fireten dager før sommeren flytter vi barnehagen

ut til et annet sted der foreldrene må levere og hente ungene sine. Da har vi fokus på et bestemt tema som har med natur å gjøre og kombinerer det med for eksempel motorikk, språkaktivitet, matematiske verktøy, konflikter, førstehjelp eller noe annet. Avhengig av sesongen ellers året arrangerer vi aktiviteter som skole, OL eller sykling for å nevne noe. Ungene får lov til å ha sykkene sine med i barnehagen og de lærer seg å sykle hos oss. Vi har forresten søkt og fått tillatelse av Rana kommune til å lage ei sykkeløyde rundt fotballbanen her, forteller Ellingsen og legger til på innpass:

– Vi skal heller ikke glemme det utrolig gode samarbeidet vi har med Åga IL.

Deltar aktivt
I Tusenbein barnehage deltar ungene aktivt ikke bare når nye områder skal utforskes, men også når grensene for hvor det er lov å gå skal avgrenses. Erfaringene de får fra lek og turer i skog og mark unnsatt årstid gjør dem til robuste, taffe og utforskende mennesker, mener Ellingsen og Elvedahl. De er samtidig opptatt av at unger og voksne skal ha lyst til å gjøre de aktivitetene det legges opp til.

– Her i barnehagen har ingen unger lov til å sykle hvis de ikke vil. De får ikke lov til å gå på ski heller hvis de ikke vil. Men alle vil, ler Tommy Ellingsen.

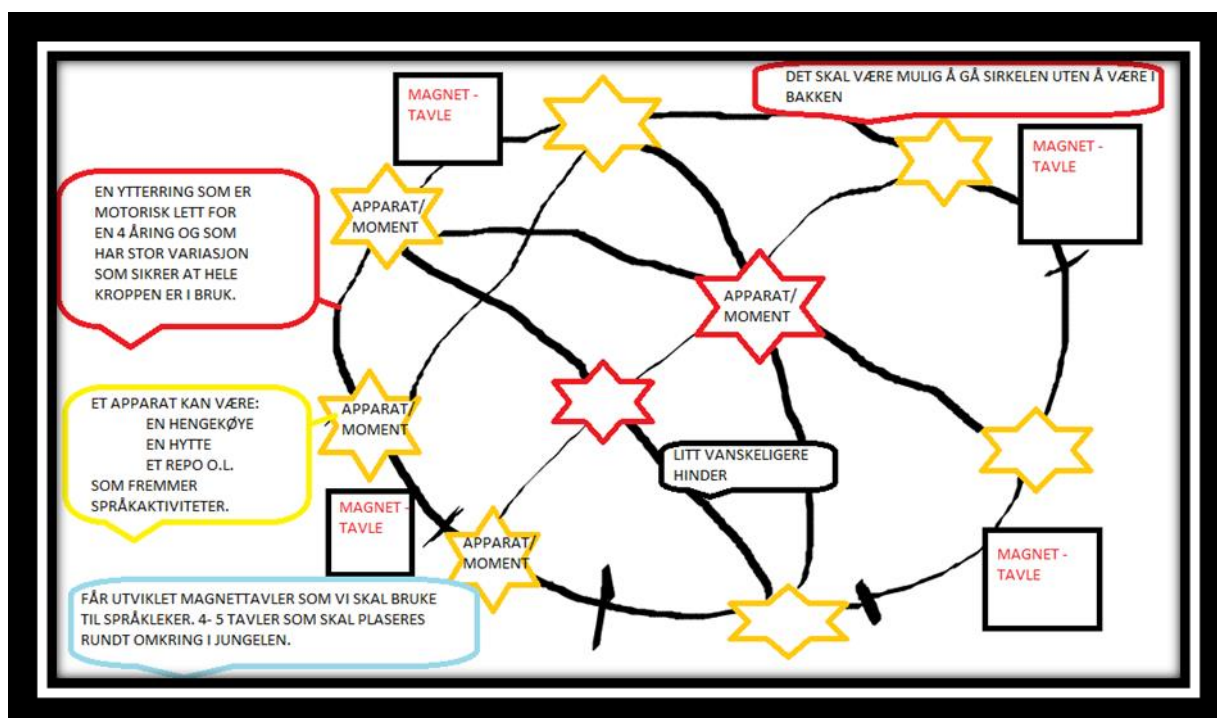
Med seg til Nesna har de videopptak fra livet i barnehagen de jobber i, og noen prosjekter ungene i barnehagen har vært med på.

– Dette mener vi er en fin måte å dokumentere det vi gjør på, og vise at innsatsen gir resultater. Dessuten tar vi det som et tegn på at vi lykkes når vi får tilbakemelding fra skolen på Haukes om at ungene de får fra oss blant annet er gode på språk, sier Geir Elvedahl.

Tusenbein barnehage

- Tusenbein barnehage åpnet i august 1987, og var den første helt private og foreldreledede barnehagen i Rana.
- Initiativtaker og drivkraft var Håkon Langseth som fikkivar Bratland, Kjetil Jensen, Lars Bjelknes og Øyvind Trenskaal med på laget.
- Barnehagen holdt fest til et hus i Toranssetet, flyttet deretter inn i midlertidige nye lokaler i Skolegata før foreldre i 1992 bygde ny barnehage på tomta til det gamle forsamlingshuset i Åga.
- Barnehagen har i dag fire avdelinger fra 0 til 6 år, og gir arbeid til 17 årsverk.
- Stortingsmeldinga «Gode barnehager for alle» kom i 2009, og er den første som kan handle om kvalitet.
- Begjeringa har tre hovedmål for kvalitetsarbeidet i barnehagene: sikre likeverdig og høy kvalitet i alle barnehager, styrke barnehagen som læringsarena og alle barn skal få delta aktivt i et inkluderende fellesskap.

Faksimile fra reportasje i Rana Blad 20. september 2010.

Figur 1: Plan for språkjungelen

5.2 Høsten 2010, hva sier de ansatte om prosessen så langt?

Første del av prosjektet var planlagt avsluttet høsten 2010, men prosjektet ble ikke igangsatt før 1. oktober 2010. Noen av de ansatte ble intervjuet senere samme høst, og fikk spørsmål om hvordan de opplevde at det tok tid før prosessen kom i gang.

Kari: Jeg tror det er en fordel, for da er vi mer gjennomtenkt, da er vi mer sikker på hva vi vil og hvordan vi skal gjøre det. Da tror jeg vi har bedre mulighet til å lykkes og virkelig klare å få realisert ting. Det er bedre at vi har tenkt ordentlig gjennom det og gjør ting på et ordentlig vis enn at det blir gjort på en halvveis måte og så blir det bare stående i stampe. Dette er Tusenbein barnehage sitt prosjekt det er ikke bare ped-lederene sitt prosjekt. Alle må med!

«Alle må med!» Dette var en oppfatning som ble delt av andre ansatte i barnehagen som jeg snakket med. Dette skal være barnehagen sitt prosjekt, derfor er det viktig at alle ansatte deltar i utviklingen av prosjektet. Tiller skriver at innovasjonsarbeid der skoleleder er aktivt med i fornyelsene, har mye bedre sjanse til å lykkes enn i de tilfeller der skoleleder tar en tilskuerrolle. Dette gjelder begge veier, prosjektet må ha en forankring både blant de ansatte og i ledelsen. Dersom lærerne, eller i dette tilfellet de ansatte i barnehagen, ikke har et godt eierforhold til det nye som skal utprøves, kan det bli vanskelig å få gjennomført (Tiller, 2006, s. 14-16).

5.3 Språkjungelen vokser fram

I løpet av de neste årene vokste en klatrejungel fram i området ved grusbanen i Åga, bygd opp av ansatte, barn og foreldre i Tusenbein barnehage i felleskap. Noen av de ansatte har nok bidratt mer enn andre, men de fleste har bidratt noe. Det har vært en lang prosess, med hardt og tidkrevende arbeid som kom i tillegg til det daglige arbeidet i barnehagen.

Det første som ble gjort var å sette opp noen enkle apparat, slik at barna fikk noen aktiviteter å leike med når de kom opp dit. Dette var et godt valg, noen ganger kunne ei gruppe gå opp til Språkjungelen for å leike, andre ganger for å jobbe. Mens barna lekte kunne de voksne jobbe, og barna kunne bidra etter egen lyst og interesse. Det har vært arrangert flere foreldredugnader, foreldrene har villig stilt opp for å bidra i utviklingen av språkjungelen.

Høsten 2011, Språkjungelen tar form.

Det har vært mange små og store oppgaver som har blitt gjort, apparat som skulle bygges, småskog som måtte felles, steiner og røtter som måtte fjernes for å få skogbunnen klargjort. Videre måtte bunnen under apparatene dekket med bark. Det er viktig å sørge for myk bunn under apparatene, ikke bare for at ungene skal falle mykt, men også for å unngå slitasje på skogbunnen.

Våren 2011 ble det satt opp en fuglekasse med kamera i et av trærne i Språkjungelen. Snart flyttet et par svarthvite fluesnappere inn, de la egg og fikk tre fugleunger. Barna på besøk i Språkjungelen kunne følge med på livet i fuglekassa gjennom skjermen daglig. Ved siden av lå fugleboka slik at de kunne finne ut hva slags fugl det var.

Høsten 2013 var endelig «ringen sluttet», tre år etter at den første prosjektledelsen så for seg at den skulle vært ferdig. Apparatene danner en sirkel der barna kan klatre, åle, slenge seg, balansere, klyve,

hoppe og gå en hel runde uten å sette beina i bakken. Midt i sirkelen er bålplassen, der barna sitter mens de spiser, eller samles for samtale om regler og andre tema.

Språkjungelen høsten 2012

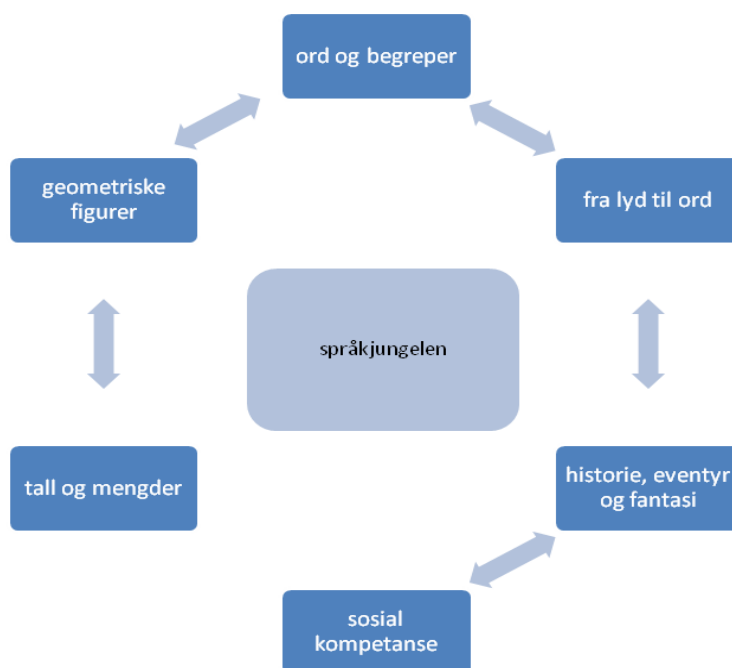
Klatrejungelen har fått mange utfordrende apparat/hindre, men den er likevel ikke ferdigstilt. Flere apparat vil komme til, de apparatene som er ferdige må vedlikeholdes og klatrejungelen bygges ut videre. Den skal hele tiden være under utvikling. Dette er en av de store gevinstene med å sette opp et leikeanlegg selv, vedlikehold blir brukernes eget ansvar. De som ser klatrejungelen i daglig bruk, vil se behov for vedlikehold samtidig som de har øye for utviklingsmuligheter, og kan handle deretter. Samtidig ser vi at vedlikehold og videreutvikling av et slikt anlegg koster, ikke bare penger men tid, som man i den daglige driften av en barnehage ikke alltid har. Dette er noe som må inn i budsjett og årsplaner framover.

5.4 Språksprell

Samtidig som planene for klatrejungelen ble utviklet, fikk to av barnehagens ansatte, Tanja og Johanne, i oppgave å arbeide med å utvikle materiell til språkstimulerende aktiviteter. I figur 1 så vi et forslag om å sette opp fire magnetavler rundt i jungelen. Tanja og Johanne fikk oppgaven med å finne ut hva slags materiell som kunne brukes, hvordan det skulle utformes, og prøve det ut.

Figur 2 viser seks felt barnehagen ønsker å sette fokus på i Språkjungelen, videre ble hvert av temaene videreutviklet, se eksempel i figur 3. Dette har Tanja og Johanne jobbet videre med. De har utviklet bildekort som er laminert og utstyrt med magnet. De har også satt sammen bokser med fysiske gjenstander som skal brukes til taktilt arbeid i jungelen. Alle sansene som er viktige for læring,

den visuelle (syn), den auditive (hørsel), den kinestetiske (kroppsfølelse) og den taktile (berøring) skal kunne stimuleres i Språkjungelen.

Figur 2: Oversikt over tema vi vil jobbe med i Språkjungelen

ORD OG BEGREPER

KATEGORI	HVA		GJENNOMFØRING
Dyr -husdyr -dyr i skogen -andre dyr	-Laminerte bildekort	-Bilde/navn på en side og fakta på andre siden.	-stille åpne spm. til barna. -Vet noen noe om dette dyret? -Se på/lære hva dyret heter. -Faktaopplysninger om dyret? -memorer hvilket dyr du har sett i løypa
	-Plastdyr		
	-Dyrelyd	CD med dyrelyder	-Kjenne igjen lydene -lage lydene selv

Figur 3: Forslag til materiale for tema «Dyr»

I februar 2012 var en del materiale utviklet og under utprøving, men også dette er et arbeid som hele tiden vil utvikles videre, alt etter hva det arbeides med i barnehagen, og hvilke behov eller ideer som dukker opp.

Magnettavler i bruk, her arbeider barna med geometriske grunnformer

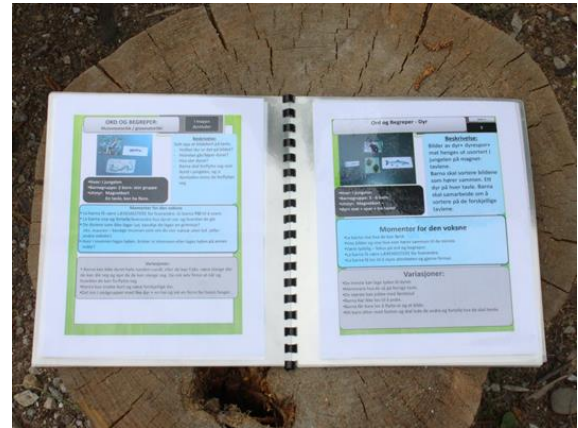
Her ser de på bildekort med bilder av dyr og dyrespor

Vi finner også utstyr til taktilt arbeid med tall

og tredimensjonale geometriske grunnformer

Bokser med kort og gjenstander til bruk i Språkjungelen Idebok

Når Språkjungelen er i bruk av ei gruppe skal det føres loggbok, for å dokumentere hvilke aktiviteter som utprøves, og i hvilken grad barna lar seg engasjere. Videre kan de føre inn tips for videre bruk og utviklingsmuligheter.

5.5 Snøformer

Språkjungelen ligger i et område som skal kunne brukes året rundt, ikke bare i barnehagens åpningstider, unger som bor i området rundt er velkomne hit på fritiden. I vinterhalvåret vil aktivitetene i selve klatrejungelen bli vanskeligere å bruke. Snøen legger seg langt opp over apparatene, så de blir vanskeligere tilgjengelige. Da kan området få andre bruksmuligheter. Grusbanen kan sprøytes med vann slik at det blir skøytebane. I bakken ovenfor grusbanen er det tilrettelagt for akebakker gjennom at mer skog er felt.

Men vi kan holde på med andre ting også. For å lage snøskulpturer har barnehagen kjøpt inn snøformer som snø pakkes ned i, og på den måten bli faste snøblokker som det kan bygges videre med. Dette er et spennende opplegg som kan brukes i kunst- og håndverksøker, og i matematikkopplæring (Solbakken og Soløy, 2012, s. 52). Barna kan prøve å lage idéskisser som gir barna erfaringer med design og måleenheter.

En av de ansatte viser hvordan hun fyller boksen med snø

Klossene av hardpakket snø er harde og fine å bygge videre med, og å klatre på.

5.6 Go'foten – en barnehage på hjul

Prosjektet Språkjungelen er et prosjekt under vekst. Ikke bare skal klatrejungelen videreutvikles, men andre prosjekt vokser fram i sporene til Språkjungelen. Et av disse er Go'foten.

Tusenbein barnehage har investert i ei mobil barnehagevogn, Go'foten. Vogna inneholder do, tekjøkken, stallebord, sitteplasser til seksten, vegger det går an å tegne på med whiteboard-tusjer, og projektor for pc. Planen er at vogna skal kunne brukes som base når barnehagen tar utgangspunkt i ulike utearenaer for sin pedagogiske virksomhet over en periode.

Go'foten, barnehage på hjul

Inni finner vi blant annet en kjøkkenkrok med stallebord

Et annet bruksområde de ser for seg er at vogna kan benyttes i kursvirksomhet. De kan ta imot studenter eller andre som kan få teoretisk undervisning inne, før de går ut og jobber praktisk, for eksempel i Språkjungelen.

9. februar 2012 var den offisielle åpningen av Go'foten. Ved hjelp av snøskulpturkassene hadde barna sammen med de ansatte laget snøskulpturer som pyntet opp i området. Noen dannet en port inn i området, med ei snor som skulle klippes i forbindelse med åpninga. Representanter fra blant annet kommunen, barnehageeier, presse, natur og friluftsrådet og høgskolen var til stede. Det ble klipt over snor, holdt taler, og overrakt gaver. Og alle fikk servert en velsmakende – og sunn – ertesuppe fra bålet.

5.7 Høsten 2013, ting tar tid!

I samtale med en av prosjektlederne høsten 2012 uttrykker han en bekymring for at det skjer så mye i og rundt barnehagen at fokuset blir delt og det blir for mye for personalet, at de utvikler «prosjekttrøtthet». Målet for den første sommeren, i 2010, å lage en ring av apparater ble nådd i august 2013, det tok altså tre somre å ferdigstille dette.

Hvordan har den lange prosessen virket på øvrige ansatte i barnehagen var mitt spørsmål i intervju høsten 2013. Her er tre svar, som peker i litt ulik retning, men som er ganske representative for de ansattes oppfatning.

Nora: (...) ting tar tid, men vi hadde nå sikkert kunnet fått gjort det like bra, og kanskje hadde vi fått flere av de ansatte som var med under planlegginga for noen år siden, vi hadde jo en hel planleggingsdag, der vi hadde om språkjungelen, der vi var der borte, der vi var delt inn i grupper, der hver gruppe skulle lage sin stasjon. Og når det ikke skjedde noe, ja månedene gikk og det ikke skjedde noe, da mistet de helt interessen. De er falt helt ut av taujungelen, så de har ikke de eierforholdet til taujungelen (...) Altså da fikk jeg en sånn følelse at det her er vårt alle som var der, men så nå er det mer et prosjekt som Læstan og de har holdt på med, ja litt sånn ...

Kari: Smått har jeg vært veldig utålmodig, før at jeg vil at det skal ferdigstilles, men samtidig har jeg sett veldig verdien av at det har gått sakte – for vi har fått alle med og vi har kommet tilbake og utviklet - så jeg tror at det har vært viktig at det gikk sånn som det gikk – før hvis vi bare hadde fortet oss å bli ferdige så hadde vi ikke stått der med samme eierforholdet, det tror jeg ikke.

Petra: Jeg synes at det har vært bra at det har tatt lang tid for det er noe med å få alle med. Også er det noen som henger med hvis prosessen går fort, men så er det noen som ikke

kommer med, så det er viktig det her å stopp opp og se hvor er vi hen. Er vi der og hvor skal vi hen nå. At ting tar tid, jeg syns det er – ja – bra!

I en barnehage er det mange daglige gjøremål som tar det meste av fokuset. Det er en riktig prioritering, et prosjekt *skal* ikke komme i forgrunnen for den daglige driften, barna skal komme først. Språkjungelen har hele tiden hatt nok apparat og aktiviteter til at de kunne besøke den og bruke den aktivt, selv om den ikke var ferdig. På den måten har det manglende stresset på ferdigstillelse vært positivt for noen, de har hatt glede og nytte av den, uten å måtte jobbe med å utvikle den hele tiden. På den andre side har de som var mer aktive i byggeprosessen fått en større belastning, fordi de i lengre perioder ble stående mye alene. I denne gruppen vil vi nok kunne finne noen som viser tegn på prosjekttrøtthet.

I utgangspunktet hadde den første prosjektledelsen satt opp en enkel projektskisse, den inneholdt mange gode ideer for hva Språkjungelen kunne inneholde, men var langt fra en ferdig prosjektbeskrivelse (se vedlegg 1). Framdriftsplanen holdt ikke. På tross av etterlysinger ble det ikke satt opp en ny prosjektplan.

Sammen med projektskissen ble det også satt opp et budsjettforslag, og det ble søkt om midler til gjennomføring av prosjektet. Dette budsjettforslaget viste seg heller ikke å holde. De ressursene barnehagen fikk til rådighet holdt ikke til det prosjektet som ble gjennomført. Det kan skyldes at det gjennomførte prosjektet ble adskillig større enn det som i utgangspunktet var planlagt, eller at planene for prosjektet var kommet så kort da søknaden ble sendt at prosjektledelsen ikke hadde helt oversikt over hvilke utgifter det ville medføre.

Hvordan kunne dette vært løst smidigere, slik at alle hadde bidratt mer, uten at prosjektet tok for mye ressurser eller ble en belastning? En prosjektplan med oppnåelige mål, samt jevnlig revidering av denne, hadde det helt klart vært behov for. At en slik plan ikke har blitt satt opp skyldes ikke at ikke prosjektledelsen har sett behovet. En årsak kan være at nøkkelpersoner i prosjektledelsen ble skiftet ut, at en ny leder i barnehagen overtok et prosjekt han helt klart så verdien av og ønsket å gjennomføre, men at han også fikk mange andre nye oppgaver i hendene som man gjerne gjør når man begynner i en ny jobb. Økonomien var dårlig, en snuoperasjon måtte til. Nå er barnehagen etter lang tids planlegging endelig klar for utbygging, dette er et annet viktig prosjekt styrer overtok og har fullført.

Prosjektleder viser også til hvor viktig skriftliggjøring av alt av avtaler som inngås er. I planleggingsprosessen ble det gitt flere muntlige løfter som ikke har blitt overholdt. Enten fordi ideen som lå bak løftet ikke var godt nok gjennomtenkt, eller fordi det ikke fantes økonomi bak det.

De fleste ansatte er positive til at de har brukt lang tid på å gjøre ferdig Språkjungelen. For disse har kunnet bidra etter evne i bygginga, de har hatt fokus på daglige gjøremål, som er viktigst i en barnehage, dermed har de hatt mindre belastning i byggeperioden. Og det har fungert positivt. Hadde alle måttet stå å for å få Språkjungelen forttere ferdig, ville vi kanskje endt opp med et helt personale som viste prosjektrøtthet?

Det vil til enhver tid være en avveining av hvilke prioriteringer som skal gjøres. I ettertid kan vi diskutere og reflektere over om de rette prioriteringene ble gjort, vi kan lære av våre erfaringer og eventuelt gjøre andre prioriteringer en annen gang.

Men at ting tar tid er vi ikke alene om å oppleve. «Tro, tid og tålmodighet» har Ellen Holst Buaas satt som overskrift på et avsnitt i sin bok *Med himmelen som tak*, der hun beskriver erfaringene med å utvikle uterommet på en skole:

« ...det er viktig å bevege seg med små skritt og sette seg overkommelige mål. Det må understrekes at det å utvikle skolens uterom er en prosess – ikke et stort og dyrt engangsløft. Bare det å se skolegården som en arena for læring, som et «klasserom», er et skritt i riktig retning. Det handler om å ta utgangspunkt i de fysiske forholdene man faktisk har, og ta i bruk fantasi og kreativitet til å se ting på andre og nye måter. Sist, men ikke minst handler det om å endre og utvikle uteområdet som en kreativ prosess integrert i den pedagogiske virksomheten.» (Buaas, 2002, s. 150-151).

Det som er viktig i Tusenbein barnehage er å holde fokus på det de har oppnådd, for selv om byggeperioden tok tid, har de klart å gjennomføre det de satte seg fore. Tavlene for språkmaterialet ble ferdigstilt og materialet har vært til utprøving i to år nå, alle er enige om at det fungerer fint. Ringen av apparat er sluttet, prosjektet Språkjungelen kan anses for avsluttet. I fortsettelsen vil jobben handle mer om bruk og opplæring i bruk, vedlikehold og videreutvikling. I neste omgang kan Språkjungelen bli en idebank, der andre barnehageansatte og studenter kan komme på besøk for å få opplæring i hvordan motorisk og språklig utvikling kan stimuleres parallelt. Barnehagen har fått en tjue års festekontrakt for området, med mulighet til å forlenge avtalen. De har fått ei flott vogn som kan brukes som tak over hodet når barna har utedager. En lenge tiltrengt utbygging av barnehagen er i gang.

Og hva mener barna? Det er jo de det til syvende og sist handler om. Her er en liten samtale jeg hadde med en barnegruppe, tre jenter og to gutter i alderen fire til fem år, i Språkjungelen sommeren 2012:

Intervjuer: Hva er artigst i Språkjungelen?

Tor: Jeg synes det er best å klatre i trær.

Mette: Klatre i tau, og så er det mest artig å desse.

Bente: Å leke i huset her

Lars: Det jeg synes er kjedelig, det er å sitte i ro att med bålet og bare spise!

Bente: (nikker) Å sitte att med bålet og spise og at jeg må sitte hele tida i ro!

Mette: Alt i jungelen er artigst!

Bente: Ja!

En kjedelig aktivitet er på gang ...

6.0 Språk og språkbruk i uterommet

Barnehagen har vært besøkt jevnlig i perioden i forbindelse med at barna har brukt uterommet. Jeg har fulgt barna på tur, lekt og jobbet sammen med de ansatte i Språkjungelen. Som deltakende observatør har jeg hatt fokus på hva slags leik som leikes på utearenaene, og hva slags språkstimulering som foregår her, både organisert og spontan. Her vil mine observasjoner legges fram.

6.1 Rammeplan og satsningsområder

«Rammeplanen tar utgangspunkt i et helhetssyn på barn. Dette betyr at barns utvikling ses som et dynamisk og tett sammenvevd samspill mellom deres fysiske og mentale forutsetninger og miljøet de vokser opp i» (KD. 2006, s. 12). I Tusenbein barnehage kommer dette helhetssynet fram gjennom hovedsatsningsområdene, som er sosial kompetanse, språkutvikling og uteliv.

Leik og læring er gjennomgående tema for Tusenbein barnehage sin plan, «Interesse gir motivasjon som igjen gir læring. Det fine med det hele er at alt skjer gjennom lek, og som sagt, - lek er gøy!» (Tusenbein barnehage, 2011). Turer ut i naturen er en norsk tradisjon med dype røtter, som barnehagen ønsker å videreføre og lære barna opp i gjennom det siste hovedsatsningspunktet, uteliv. «Vi har stor tro på at grovmotoriske ferdigheter læres best utendørs. Her har de rom og plass til å være aktiv slik bare barn kan være aktiv.» (Tusenbein barnehage, 2014). I Rammeplanen leser vi at «Utelek og uteaktiviteter er en viktig del av barnekulturen som må tas vare på, uavhengig av geografiske og klimatiske forhold» (KD2006b, s. 26).

Både arbeid med sosial kompetanse og språkleker er noe man kan arbeide med i uteområdet, de ulike hovedsatsningsområdene griper om hverandre. Gjennom arbeidet med å utvikle språkjungelen ønsker barnehagen å forsterke og tydeliggjøre denne sammenhengen.

6.2 Rolleleik i taujungelen

Høsten 2010 var den midlertidige taujungelen satt opp, med tau mellom trærne slik at ungene kunne klatre fra tre til tre en liten runde uten å sette beina i bakken. Nett eller garn ble strukket mellom flere tre slik at de dannet små «rom», eller hengekøyer.

To nett mellom noen trær skaper et rom

Observasjoner fra besøk i taujungelen høsten 2010 og våren 2011:

Observasjon 1: Vel framme i taujungelen kaster ungene seg opp i hengekøylene, leken er i gang for noen, mens andre hviler etter turen. Rolleleken er snart i gang, ungene snakker lekespråk. Under dem renner det flytende lava, de må unngå å ramle ned på bakken. Ungene klatrer rundt på tauene, roper advarsler til hverandre: «Vær forsiktig så dokker ikke dette ned, da brenn dokker opp!». De roper om hjelp og berger hverandre i siste liten.

Observasjon 2: Fire gutter leiker dyr i ei av hengekøylene.

«En gang var jeg ei ku» sier Per.

«Jeg var ei babyku» sier Pål.

«Mø mø mø» sier Per. «Dokker var redde for den store kua»

«Jeg var en elefant» sier Espen.

«Nei, du må være en tiger» sier Pål.

«Jeg kan være en elefant» sier Espen.

«Men det kan bare være en geopard» sier Pål. «grr».

«Dokker ble redde for meg», sier Pål

«Nei, du ble ikke bjørn» sier Per.

Og slik fortsetter de, etter hvert som leiken går videre blir de til andre dyr, en sjiraff og en hai dukker opp underveis. Noen jenter sitter i en annen hengekøye i nærheten, de vil gjerne delta i guttenes leik. De leiker damer på tur i skogen, som blir skremt av de ville dyrene. Guttene skremmer gjerne jentene, men inkluderer ikke jentene i sine planer,

dette er en leik på siden av deres egen leik. Guttene planlegger videre. «Så sier du det, og jeg er storebroren din, og jeg sier at ...». «Ja, og så gjør jeg sånn her...». Jentene forlater leiken, en halv time senere er de tilbake. De prøver igjen å komme inn i leiken, men nå er guttene apekatter, det passer jo bra siden de er opp i trærne, men apekatter spiser ikke småjenter, så det er ingen plass for jentene lenger. Det er ikke mye egentlig leik som foregår, men planlegging av leik, den tar lang tid. Guttene er veldig engasjerte i diskusjonen, de veksler mellom vanlig språk i planlegginga, og leikespråk i leikesevenser, og er meget engasjerte i sin egen leik om leiken.

De «rommene» nettene skaper, danner ramme for rolleleik med et nesten hvilket som helst tema. Hengekøylene omdefineres raskt i leiken. En gang jeg var på besøk er hengekøylene hus, et slags høyhus. «Dokker bor der oppe, så bor vi her nede», sier to jenter som har funnet seg en plass under et nett, like ved et tre. En annen gang var nettene båter, da passet gyngingen som de skaper godt inn.

«Fra et språkutviklingssynspunkt er *rolleleiken* den viktigste formen for leik» (Høigård, 2013, s. 93). Rolleleiken er helt avhengig av barnets språklige ferdigheter. Det er det språklige samspillet mellom barna som bærer leiken. Barna skaper en fiksjon sammen, de må kunne oppfatte og følge andre barns initiativ og selv ta initiativ til rolleleik. Dette er en viktig side av barns språkbrukskompetanse (Høigård, 2013, s. 93). Liv Vedeler viser til kjønnsforskjellene i rolleleiken til de eldste barnehagebarna. Mens de yngste i større grad leiker sammen, leiker de eldste ofte i kjønnsdelte grupper. De eldste jentene velger oftere familieroller, mens de største guttene velger «villmarksleik» som tema (Høigård, 2013, s. 99). Dette stemmer godt med de eksemplene jeg her, jenter og gutter leiker sammen bare til en viss grad. Husleiken var det jentene som organiserte, mens guttene fikk beskjed om hvilke roller de skulle ha. De bodde «ovenpå», og hadde noen få kommentarer til jentene i første etasje, men var ikke så veldig aktive. Båtleiken og den flytende lavaleiken ble organisert av guttene. Jentene ønsket å delta i villdyrleiken, men hadde problemer med å finne seg en plass der.

6.3 Regelleik

Observasjon fra besøk i taujungelen høsten 2010:

Observasjon 3: Tre gutter klatrer rundt i tauene, jeg står på bakken og ser på. «Du er prinsessa», roper en gutt til meg. «Så fint», svarer jeg før jeg forstår at det er ikke fint. «Du får ikke komme opp før om tre minutt», forklarer han videre. Det er regelen, faller du ned eller kommer borti bakken, da blir du prinsesse i denne leiken, og da må du vente en stund før du får klatre opp igjen. Han og to andre gutter klatrer rundt på

tauene. «Se hvor fort jeg kan gå rundt», roper gutten til meg. Jeg følger med mens han klatrer fort og lett rundt. Det er litt for enkelt for disse guttene, de klatrer rundt to runder, ingen faller ned, så er den leiken ferdig.

Regelleik er stadig tilbakevendende tradisjon. Mange av leikene er knyttet til gamle tradisjoner og skikker barna har plukket opp fra de voksne. Noen leiker er bundet til en bestemt årstid og leikes i avgrensede tidsrom hvert år. Ungene skaper også sine egne forestillinger og egne regler i leiken. Reglene dannes gjennom aktiv leik, der behovet for regler dukker opp underveis. Ungene lærer mye om kommunikasjon og samarbeid gjennom regelleiker, de må forklare, forhandle, argumentere i forkant av utforming av reglene for leiken (Jagtøien og Hansen, 2000, s. 152, Høigård, 2013, s. 101). Kan det ha noe å si at det er tre gutter som skaper denne leiken, når taperne får tittel «prinsesse»? Det er bare en spekulasjon, men reglene skaper en felles ramme for leiken, der de som aksepterer reglene kan delta, mens de som ikke aksepterer reglene faller utenfor. Å falle utenfor leiken kan skyldes manglende språkforståelse, men like gjerne at barnet befinner seg på et annet nivå motorisk sett, dersom leiken stiller krav til motoriske ferdigheter. I dette tilfellet kan denne regelen også være med for å holde jentene unna(?).

6.4 Sang i taujungelen

Observasjoner fra besøk i taujungelen høsten 2010:

Observasjon 4: Plutselig er det allsang i jungelen. Et barn setter i gang med «Bæ bæ lite lam», andre faller inn, så synges sangen med de variasjonene ungene kan. I andre enden av jungelen sitter ei lia jente og er veldig opptatt av noe på bakken. Hun synger hun med, men ikke «Bæ bæ lite lam». Det er ingen som reagerer på at hun synger noe annet.

Observasjon 5: Tigerklubben (6-åringene) øver på sanger til en CD de skal lage til jul. På vei opp til taujungelen går de innom butikken og holder konsert der, til stor glede for de få kundene som er til stede. Det holder til at ungene får den gode opplevelsen av at andre setter pris på det de gjør. Noen unger er forsiktige i begynnelsen, men den gode responsen de mottar, gjør at de våger å syng mer. Når de har sunget de to sangene de har planlagt vil de syng mer. De synger en sang til, så går vi videre til taujungelen.

Observasjon 6: Framme i taujungelen blir barnegruppa delt i tre, hver gruppe skal øve på en sang som de skal framføre for de andre. Da brukes nettene som scene. Ungene som synger står eller sitter i nettet, mens publikum står på bakken.

Sang og musikk er gode metoder i arbeidet med språkstimulering. I Rammeplanen viser til bruk av sang både i forhold til arbeid med fagemnet Kommunikasjon, språk og tekst, «Tekst omfatter både skriftlige og muntlige fortellinger, poesi, dikt, rim, regler og sanger» (KDb, 2006, s. 40), og fagemnet Kunst, kultur og kreativitet, «Fagområdet omhandler uttrykksformer som billedkunst og kunsthåndverk, musikk, dans, drama, språk, litteratur, film, arkitektur og design» (KDb, 2006, s. 42).

Musikalsk utvikling kan ses i sammenheng både med barns spontane musikalske uttrykk og tilrettelagte aktiviteter som sang, dans, rim og regler. «Ved å møte barnet i spontane musikalske dialoger kan en etablere et musikalsk stimulerende miljø i barnehagen» (Sæther og Aalberg, 2008, s. 63). Musikalske leker kan styrke oppøving i bruk av sanser, tolking av lydinntrykk, lyddiskriminering, gjenkjenning, evne til oppmerksomhet og konsentrasjon, samt utvikling av musikalsk og sosial samhandling. I tillegg skaper musikk glede. Talespråket består av to utviklingsnivå, det prosodiske som handler om musikalske aspekt som intonasjon, rytme, betoning og fraselengder, og det segmentelle nivået som handler om språklyder som lenkes sammen. Det antydes at disse to nivåene styres fra ulike sider av hjernen, noe som betyr at kommunikasjon mellom hjernehalvdelen må fungere. Talespråket består av andre viktige sider, som det semantiske og det fonologiske. Språkets betydning ligger ikke bare i hva som sies, men hvordan det sies, og det henger nøye sammen med språkets musikalske side og kroppsspråk (Sæther og Aalberg, 2008, s. 74-79).

6.5 Kommunikasjon

Utendørs vil lyder som oppleves annerledes enn innendørs, hva som oppfattes som støy vil variere. Mens samtaler innendørs kan bli forstyrret av andre barns høylydte lek, kan barn bruke stemmen sin friere utendørs. Det er mer å snakke om utendørs. Det skjer mye som kan vekke barnas undring og engasjement. Sansimpulser skaper nysgjerrighet og utgangspunkt for spørsmål og samtaler. Som voksenperson finner man mange muligheter for nære samtaler med ett og ett barn eller mindre grupper utendørs, enten under transportetappen, mens noen er i aktivitet kan andre ha en rolig stund, ved bålplassen. Den voksne kan sikre seg at hun snakker med hvert barn i en gruppe i løpet av dagen, både for å vedlikeholde relasjoner og for å gjøre observasjoner av enkeltbarn.

Observasjon fra besøk i taujungelen høsten 2010:

Observasjon 7: Jeg legger meg opp i ei av hengekøylene. Ganske raskt hopper en femårig gutt opp på meg, han legger seg oppå meg, med meg som «madrass». «Her skal jeg sove i natt», forteller han. «Så koselig», svarer jeg, «blir det ikke kaldt?» «Nei», er svaret. «Blir vi ikke sultne da?» spør jeg. Og så er han i gang med å fortelle hva jeg skal leve av

her oppe i skogen, han begynner med fisost. En annen gutt på samme alder kommer også og legger seg inntil oss, og sammen skaper de to den ene «velsmakende» retten etter den andre, ved hjelp av ingredienser som snørr, navlelo, negler, bæsj og tiss. Jeg prøver å vinkle samtalen inn på noe som er bedre å spise, eller komme med innvendinger mot samtaleemnet, uten å få respons. «Hørte du hva jeg sa til ho? Jeg sa 'du skal få fjertost' sa jeg,» forteller den ene til den andre, hvorpå den andre henvender seg til meg med sine kreative forslag, som han så må gjenta overfor den første. En yngre gutt kryper inntil meg, han har litt større interesse for å snakke med meg, og vil gjerne fore meg med pizza og vann. To jenter dukker opp, vi snakker om hva som er god mat, grønnsaker, pizza og iskrem. Mens de to guttene prøver å få tilbake oppmerksomhet med fjertosten sin.

Jeg er bare et objekt for utprøving av ekle ord. Samtalen går over meg, jeg er det voksne «alibiet» for utprøving av nylagde(?) ord, men jeg er ikke en del av samtalen, mine innspill er helt uten interesse. Selv om jeg ikke har en rolle i samtalen dem imellom, er jeg en viktig del av den, de trenger meg for at leiken eller samtalen skal gå videre. I det jeg går ut av leiken stanser den.

Dette er ikke et uvanlig samtaletema for barn i denne alderen. Barn flest har sin mest intensive språkleikperiode i 6-årsalderen. De har lagt den grunnleggende språklæringen bak seg, og strever ikke så mye med å uttrykke et innhold. Dermed får de frigjort energi som kan rettes mot selve språket. 6-åringene har ennå ikke tatt steget inn i realismens verden. Derfor er de åpne for fantasi og fabulering og nonsens i langt sterkere grad enn barn som er noen år eldre. Den bevisste leiken med språket fortsetter for de fleste ut småskolealderen, men den blir mindre intens (Høigård 2013, s. 105).

Ferdighet i å uttrykke seg på en sammenhengende måte og ta kommunikasjonsansvar må bygges gradvis opp. I begynnelsen må den voksne hjelpe barna – til å komme i gang, og til å skape en indre sammenheng i talen – ved å stille relevante støttespørsmål som kan hjelpe barna videre i formidlingen. De voksne bør høre nøye etter når barn snakker, ta og gi fra seg ordet på rett punkt og ikke være for snare til å forlate emner som barna selv introduserer eller viser spesiell interesse for. De bør gi klare og utfyllende svar og forklaringer når barna spør om noe eller ikke skjønner hva som blir sagt. Men – noen ganger bør voksne sette grenser.

Observasjon fra neste gang jeg kommer på besøk til barnehagen:

Observasjon 8: En av guttene fra «fisost-samtalen» kommer løpende mot meg mens han roper: «Heia Anne-Fise». «Det likte jeg ikke», svarer jeg, «jeg synes ikke det var så fint

sagt». Gutten går sin vei, tydelig flau. Men når vi skal gå tur, kommer han og vil holde meg i hånden.

6.6 Motorisk utvikling og språklig utvikling i Vintersportuka

Midtvinters arrangeres Vintersportuka, da er fokuset skigåing. Da har en og en avdeling base på Skistua i en hel uke, og barna bringes og hentes der hver dag. Skistua ligger i tilknytning til lysløypa i Åga, slik at det alltid er godt opparbeidede løyper her. I skistua har de tilgang til et lite kjøkken og et lite allrom, i tillegg til to do.

I Vintersportuka går ungene på ski hver dag i ei uke. Ved jevnlig skigåing får ungene fortsette der de slapp dagen før, og ferdighetene blir innøvd og automatisert. Dersom de gikk på ski sjeldnere ville de kanskje brukt mer tid på å repetere det de lærte sist. De voksne forteller at de helt klart ser at barnas kompetanse på ski utvikles i løpet av uka. Barna får selvsagt ha med, og gå på ski nede i barnehagen også, men på skistua *skal* de ha ski med.

Notat fra mitt besøk på Skistua i Vintersportuka 2011:

Observasjon 9: Ungene går en runde i lysløypa, en runde som ikke er lengre enn at alle skal klare å gjennomføre den. Noen vegrer seg, de vil gå på beina, det får de lov til, men de oppfordres til å gå på ski. Etter mat leiker ungene videre ute, på Skihytta er det ingen muligheter til å være inne. I en slak bakke er det laget kuleløype, hoppbakke og satt opp slalomporter. Barna kan velge den bakken de selv ønsker, kanskje de ikke vil ha hindringer i det hele tatt?

Like ved skihytta står noen tre tett sammen. De danner et lite rom under, huset. Der leiker noen av ungene. Noen går på ski innimellom, renner ned en liten skavl rett inn en busk, der de faller, men det er opp igjen, ingen sure miner. Dette er skogløypa, og det er ikke noe problem for dem at det er bar mark under trærne!

I tillegg til viktig øving i motoriske ferdigheter, balanse og koordinasjon er det mye god språkstimulering på denne arenaen. Ungene får inn begrep som handler om snø og det å gå på ski på en naturlig måte. Når snø og ski er tema i en hel uke, vil begrep som handler om dette brukes jevnlig og dermed bli automatisert. De voksne får mange samtaler med det enkelte barn, når de går på tur og når de skal oppmuntre barna til å prøve nye utfordringer.

6.7 Kulturformidling i bygging av Språkjungelen

I *Rammeplanen* del 2.6 «Barnehagen som kulturarena» kan vi lese at «Kultur forstås her som kunst og estetikk, felles atferdsmønstre, kunnskaper, verdier, holdninger, erfaringer og uttrykksmåter. Kultur handler om arv og tradisjoner, om å skape og om å levendegjøre, fornye og aktualisere. (...) Personalet må være tydelige modeller og bevisste på eget kulturelt og verdimesig ståsted. For å ivareta barnehagens oppdragermandat må personalet erkjenne sin rolle som kulturformidlere gjennom egen væremåte» (KD2006b, s. 30).

Over to uker fra midten av juni 2011 hadde barnehagen fokus på oppbygging av språkjungelen. Det var dugnad med foreldrene, og de ansatte i barnehagen ble oppfordret til å ta ungene på sin avdeling med opp til språkjungelen og jobbe der på dagtid. De voksne og ungene på Læstan var der hele tiden. Barna leikte og deltok i arbeidet som foregikk etter eget ønske, og de fikk hele tiden mye nærkontakt med de voksne, både en og en og flere sammen.

Læring har til alle tider vært knyttet til familie- og dagligliv, både i tidlig jegersamfunn og senere i bondesamfunnet. Bare for ett par generasjoner siden var dette ungenes hverdag, de fulgte de voksne i det daglige arbeidet, opplæring og instruksjon skjedde i tilknytning til arbeidet som ble gjort. «Gutane var tidleg med faren på åkeren eller i skogen. Ofte var dei berre 7-8 år når dei måtte greie seg på eiga hand som gjetarar. Jentene hjalp mora i huset, laga mat, vaska og passa småsysken.» Det var ikkje bare et positivt system. «Sosial trening fekk barn i arbeidet, leik i moderne tyding spela mindre rolle. Barna vart utnytta som arbeidskraft i den grad det var økonomiske nødvendig» (Pryser, 1985, s. 128). «Etter press frå skulefolk tok kyrkjedepartementet opp spørsmålet om barnearbeid i 1875. (...) den fyrste fabrikktilsynslova i Noreg kom i 1892» (Pryser, 1985, s. 205).

Barnehagen skal legge vekt på å styrke kunnskap om arbeidsliv, tradisjoner og levesett (KDb, 2006, s. 47). Barna som er med på arbeidet med å bygge språkjungelen, får erfaring i å se ulike typer verktøy i bruk. De lærer navnene på verktøy, ikke bare fordi de har sett bilder av dem, de vet hvordan de kjennes ut, hvor tunge de er, hva de brukes til, hvordan de brukes og hvordan de høres ut - fordi de har sett dem i bruk. Ungene lærer seg respekt for farlige verktøy gjennom å se dem i bruk. En motorsag kan skjære over et digert tre, tenk hva det kan gjøre med små fingre? Men selv om de forstår hvorfor de ikke kan holde på med verktøyet, er de ikke redde. Tommy, styrer i barnehager, forteller om hvordan de minste i barnehagen, Småfotan, etter å ha vært i Språkjungelen en dag, leiker motorsag nede i barnehagen. De starter og lufter den, akkurat slik de har sett Geir, en av de voksne, gjøre, mens de lager motorsaglyder.

Observasjon fra mitt besøk i Språkjungelen høsten 2012:

Observasjon 10: På besøk i Språkjungelen for å dokumentere materiell i bruk. En gutt kommer over til meg og spør hva jeg gjør. Jeg forklarer at jeg tar bilder av leikene deres. «Har du tatt bilde av leikene som er der inne?» spør han. Det har jeg ikke, jeg visste ikke at det var leiker i den brakka. Han tar meg med inn og peker på motorsaga. Han står på respektfull avstand, rører ikke motorsaga, han bare peker på den. «Det her er ei motorsag», forteller han fornøyd, «den brukte han pappa i går da foreldrene var her og arbeidet i språkjungelen».

Et verktøy er selvsagt ikke et leketøy, og det vet gutten. Men i barns lek imiteres de voksne. Leketøy er kanskje barns verktøy, og verktøy de voksnes leketøy?

Motorsagbildet fra observasjon 10. Er verktøy voksnes leketøy?

6.8 Utvikling av matematisk forståelse i uterommet

Matematikk har tradisjonelt blitt sett på som en stillesittende aktivitet, men matematikk er mer enn bare regnestykker, gangetabeller, brøk og prosent. Matematikk er en naturlig del av vår hverdag, og barna tar den i bruk tidlig. De teller, måler, sammenligner, finner fram og lokaliserer, argumenterer, leiker og spiller. Dette er det Alan Bishops kaller de seks fundamentale matematikkaktivitetene, grunnleggende aktiviteter som er en del av barnets hverdag. «Matematikk utvikles og uttrykkes gjennom veksling mellom handling og tenkning, gjennom matematisk aktivitet» (Solem og Reikerås, 2001, s. 11-13). Går vi inn i en hvilken som helst barnegruppe for å se etter matematikken som foregår i leiken, vil vi finne at barna bruker og utvikler sin matematiske kompetanse hele tiden. Rammeplanen sier at personalet må være «lyttende og oppmerksomme i forhold til den matematikken uttrykker gjennom lek, samtaler og hverdagsaktiviteter» og «støtte barnets

matematiske utvikling med utgangspunkt i barnets interesser og uttrykksformer» (KDb, 2006, s. 48-49).

I barnets utvikling av matematisk kompetanse har uterommet mange muligheter. Barnehagen skal bidra til at barna «erfarer, utforsker og leker med form og mønster». (KD 2006, s. 48). I naturen møter barna mange ulike former og figurer. De finner blomster og blader som er ovale, runde, avlange eller takkete, spiralsnodde eller hjerteformede skjell (Solem og Reikerås, 2001, s. 72).

Barnehagen skal bidra til at barna «erfarer plassering og orientering og på den måten utvikler sine evner til lokalisering» (KDb, 2006, s. 48). Utvikling av romforståelse og motorisk utvikling har en klar sammenheng. Romforståelsen er viktig for at barnet skal kunne finne fram, bevege seg rundt og nå opp. Utforskning av sine omgivelser er viktig for denne utviklinga, og det er viktig at barnet får lov til å utforske omgivelsene med hele seg. Utearealet står dermed i en særstilling i forhold til utvikling av romforståelse. Her kan barnet løpe fortere og lengre, det kan klatre og leike (Solem og Reikerås, 2001, s. 64).

Observasjoner fra oppbygging av språkjungelen sommeren 2011:

Observasjon 11: En del nedhugde tre er samlet i en haug, de skal bakes. To unger står med hver sin kjøkkenkniv og barker i vei sammen med en voksen. Plutselig er det et mål å få til å lage lange barkestrimler, det er tøft, da er det gøy. Noen av de andre ungene oppfatter denne nye leiken, og så er det flere som vil være med.

Observasjon 12: Etter at røttene er dratt opp er mye jord og stein kommet fram. Ingen av ungene er interessert i å hjelpe til med å bære unna steinene når de får direkte spørsmål om det. Men i det en av de voksne begynner å bære stein og samler dem i en haug, kommer det en gutt og hjelper til. En til voksen kommer til, og flere barn begynner å bære. Snart er nesten hele barnegruppa med i arbeidet. Med stort alvor bærer de store steiner og løsner stein som sitter fast. Til slutt har vi samlet en stor haug med stein.

Det er mye matematikk i disse øktene. Under hele prosessen har de som deltok snakket sammen, de sammenligner lengden på barkstrimlene eller størrelsen på steinene, og de teller steiner. De sammenligner egen styrke med andres, og finner forklaringer som at de som er eldre eller større, også er sterkere.

Ved siden av taujungelen ligger det en grusbane. En grusbane har flere bruksarenaer enn en gressbane har. Der går det an å tegne eller skrive noe i den harde grusen, for eksempel paradiset, eller ringer til haien kommer.

Observasjoner fra besøk i taujungelen høsten 2010:

Observasjon 13: En fem år gammel gutt lurer på hvor langt det er over. Den voksne viser han hvor langt en meter er, og foreslår at han kan telle hvor mange skritt det er over, det blir omtrent like mange meter, slik finner han ut omtrent hvor brei banen er.

Gutten teller skritt over banen for å finne størrelsen på grusbanen, når han har gått banen på langs og på tvers kan han gjøre et overslag. Han kan sammenligne de to tallene, og bevise at banen er lengre den ene veien enn den andre. Samtidig får han prøvd ut sin kompetanse og sett hvor langt han kan telle.

Observasjon 14: To småfota (de minste i barnehagen) er med til Taujungelen sammen med en voksen. Nå ligger de i en av hengekøylene sammen med den voksne, litt for seg selv. De snakker og teller, hvor mange er de i hengekøya, hva er navnene på dem som er her. En av de større ungene kommer over og setter seg sammen med dem. Sammen med den voksne teller de hvor mange de er nå, og hva alle tre heter. Før de er ferdige kommer det et nytt barn til, da starter leiken opp igjen, med ny telling og ny oppramsing av navn. Denne leiken gjentar seg gang på gang til hengekøya er så full av unger, at en gir klar beskjed om at nå er det for trangt her.

Småfotan sin leik gir assosiasjoner til «Geitebukken som kunne telle til ti», bare at her ville alle telles. Tall og telling er en del av vår hverdag. Vi teller kroner, timer og minutt til noe skal skje, liter, kilo, antall unger, antall skiver og glass melk. De minste hører at de større teller, og skjønner at dette er viktig. Det er også morsomt, tallramsa er som en regle, den har en egen rytme. Leik med ord er en del av tallbegrepsutviklingen. Gjennom stadige repetisjoner får de inn hvilken rekkefølge ordene kommer i. «Vi sier at et barn kan telleramsen når det kan si tallrekken riktig» (Solem og Reikerås, 2001, s. 111). I følge rammeplan for barnehagen skal barnehagen bidra til at barna opplever glede over å utforske og leike med tall og former (KDb, 2006, s. 48), og det er nettopp dette denne førskolelæreren gjør. Barna trekkes til de voksne i leiken, og hengekøylene er som tidligere skrevet et yndet sted for leik. Denne nokså enkle leiken den voksne setter i gang, er med å gi barna en større forståelse for tallremsa.

Observasjon 15: To jenter på fem år spør om jeg kan lage en «Nesna-paradis», noe jeg ikke vet hva er, men jeg tegner en tallparadis. Jentene hopper mens de teller, først på norsk og så på engelsk. De kikker på meg, fikk jeg med meg hvor flinke de er? Så utvider de paradiset fra ti til tolv ruter, så de kan hoppe mer og telle lengre.

Innenfor barnekulturen finner vi bruk av telleramsen i mange sammenhenger, regler, sanger og leker. De to jentene har fått inn flere begrep for det enkelte tallsymbolet og prøver det ut i leiken. Tallene har fått et innhold, ordene settes i sammenheng med symbolene som står skrevet på bakken.

Observasjon fra besøk i Språkjungelen august 2013:

Observasjon 16: Fire barn mellom tre og fire år har funnet hver sin grankongle. Det er penger, kongla er pengeboka, de små skjellene pengene. De gir meg penger og teller hver sin tur. Jeg gir dem noen oppgaver, de kan regne, regnestykkene mine ble kanskje for enkle?

Fordi jeg ikke kjenner barna så godt, gir jeg dem oppgaver jeg tror kan være passelige for tre-fireåringene, men de ble for enkle. Samtidig er mestring en viktig faktor i matematikken, ungene var veldig fornøyde da de gikk videre for å dele ut penger til noen andre. «For å lære tallramsen, og videre få trening med parkobling mellom tallramse og det de teller, trenger barna mye trening. Da er det godt at læringen/terpingen finner sted ved at barna leker med ordene og finner stor glede ved dette» (Solem Reikerås, 2001, s. 146).

Observasjon fra besøk i taujungelen høsten 2010:

Observasjon 3: «Du er prinsessa», roper en gutt til meg, jeg står på bakken, han klatrer på tauene. «Du får ikke komme opp før om tre minutt», forklarer han videre. Det er regelen, faller du ned eller kommer borti bakken, da blir du prinsesse, og da må du vente en stund før du får klatre opp igjen.

Ingen av guttene som deltar i denne leiken har klokke, eller noe egentlig forhold til hvor lang tid tre minutt varer, men det er en regel i en leik og da bruker man et begrep for tid som er enkelt å fatte. Tre minutt er mer konkret enn mange andre begrep som kan brukes, «om et øyeblikk» eller «om en stund». Barn lærer tidlig at begrep for tid har betydning, selv om det er et abstrakt og komplisert begrep, du kan ikke ta på det, eller se på det, men vi voksne bruker begrep for tid som om det var noe virkelig. «Vi har ikke tid til å ta fram legoen nå, snart kommer mamma og henter deg». «Om en time skal vi gå». (Solem og Reikerås, 2001, s. 191-193). Gjennom sin leik prøver barna ut de abstrakte begrepene for tid og gir dem en mening.

Observasjon fra besøk i taujungelen høsten 2010:

Observasjon 17: Når vi skal spise savner jeg et hyggelig sted å sitte. Kanskje fire stokker i en firkant som ungene kan sitte på, med en bålpluss i midten? Det er under planlegging, får jeg høre.

«Vil du se bålplassen vår», roper to jenter som hører hva jeg sier. Så tar de meg med for å vise bålplassen de har laget. De har samlet kvister i en liten haug, og lagt noen større grener i firkant rundt for å sitte på, akkurat en sånn plass jeg tenkte meg!

Barna legger en plan for et prosjekt som de har tenkt ut selv. De finner og bearbeider materiale som passer til det tredimensjonale «byggverket», de bestemmer størrelse og vinkler. Kvistene i midten danner en kjegleform, et bål, grenene rundt er omtrent like lange og danner et kvadrat. Bålplassen er stor nok for alle barna som er til stede, for det har jentene talt.

Observasjon fra oppbygging av språkjungelen sommeren 2011:

Observasjon 18: Over et søkk er det satt opp en bro, fin til å leke for eksempel «Bukkene Bruse» på. En av de voksne, Lillian, vil lage en trapp av tau og stokker opp av søkket, mens jeg hjelper til. Ungene følger med, de ser på Lillian som sager, og kommer med forslag når jeg bruker øksa, og når hun bruker den store drillen. I det trappa blir hengt opp er barna raskt der for å prøve den. De vurderer den og synes den er bra, de klatrer opp og går tilbake over brua, noen klatrer ned igjen. Men det er litt vanskelig for de minste å komme ned i kløfta fra den andre siden, finner de ut. «Vi kan lage ei anna trapp der av stein», sier Lillian. «Ja, det går bra», mener en av guttene. «Men» er det en annen som sier, «det går an å komme gjennom kløfta fra den sida, der borte er det enklere å gå ned for de små. Da må vi bare fjerne kvister og greiner som ligger her nede i kløfta». Så begynner han å fjerne disse, han får hjelp av voksne og barn, og det blir veldig bra. Ungene prøver ut runden de har vært med på å lage, og er fornøyde.

Barna vurderer arbeidet som foregår, tenker og resonnerer over hvordan ulike hindre kan brukes og hvordan de kan bli bedre tilgjengelig for de minste. De er løsningsorienterte, de ser et problem og finner ut hvordan de skal løse det. De setter ord på sine tanker og de forklarer hva de mener. Barnehagen skal bidra til at barna «utvikler tillit til egen deltakelse i og påvirkning av fellesskapet» (KDb, 2006, s. 47). Det har disse barna.

Taustigen som Lillian laget (med litt hjelp fra meg)

Vygotskij bruker begrepene språk av første og språk av andre orden for å beskrive barns innlæring av språk og nye begreper. Språk av første orden mestrer vi, mens språk av andre orden enda ikke er automatisert. Barnets talespråk er språk av første orden. Det matematiske symbolspråket er språk av andre orden inntil det er etablert som et språk av første orden (Solem og Reikerås, 2001, s. 18).

I forbindelse med vintersportukene brukes det mange posisjonsord eller plasseringsord: inne, ute, på og av med skiene, bratt bakke, lang bakke, renne ned en bakke, gå fiskeben opp bakken, over humpen, ned i dumpen, hoppe over, hoppe høyt, hoppe langt, svinge til venstre eller høyre, opp med deg, du kan ikke ligge midt i løypa, med mer. Dette er begrep som det ikke alltid er så enkelt for barna å forholde seg til eller forstå betydningen av (Solem og Reikerås, 2001, s. 59). Barna trenger forståelse for posisjonsordene for å kunne finne fram og orientere seg i terrenget. De trenger å kunne finne veien heim, eller finne igjen lekene de har glemt ute i hagen (Solem og Reikerås, 2001, s. 12-13). En naturlig og gjentakende bruk av disse begrepene fører til at de blir etablert som språk av første orden.

I uterommet gjør barna mange erfaringer med det matematiske språket, og de får inn en forståelse for matematikken gjennom praktisk arbeid og lek. Personalet i barnehagen sin oppgave er å «styrke barnas nysgjerrighet, matematikkglede og lyst til å utforske matematiske sammenhenger» og «legge til rette for at barna i lek og hverdagsaktiviteter får erfaring med blant annet tid» (KDb, 2006, s. 49).

Dette krever at de som jobber i barnehagen har kompetanse til å gjenkjenne matematikken i barns dagligaktiviteter, tar tak i det og arbeider videre for å skape forståelse.

6.9 Naturen som læringsarena

I naturen får barnet mange gode impulser til sin språkopplæring. De bruker sansene i oppdagelsen av de ulike tingene de møter, de smaker på, de kjenner på og de lytter til, og slik får de inn de ulike begrepene. Blåbær er søte, brennesla svir, mosen er myk, myra er fuktig og bålet varmer. Elva suser, fuglene kvitrer, vinden uler, det rasler i løvet og knitrer i bålet. Det er sleipt å balansere på en glatt stokk eller å klatre på et isbelagt berg. Stien går i svinger, hit og dit, det går bratt opp og slakt ned. Samtidig som barna bruker kroppen sin og får øvd inn en rekke grovmotoriske ferdigheter, lærer de inn begrepene. De får stimulert sanser, følelser og forståelse. Førstehåndserfaringene barna får ute, legger grunnlag for matematisk forståelse, de kan sammenligne størrelse på steiner eller blad, de møter ulike former, en krokete pinne, en oval stein. Utendørs får barna en konkret forståelse for begrepene, de har brukt sansene i oppdagelsen.

Barn blir også mer observante når de er ute i naturen, de følger med og opplever en økt oppdagerglede. Gjennom samtaler om det de oppdager kommer kommunikasjonen i gang, de må kanskje forske litt selv for å finne ut av det de lurer på, de må argumentere og forklare, lytte og vente på tur. Slik lærer de seg om kommunikasjonsformer, de får kunnskap om naturen og økt ord- og begrepsforståelse (Hilmo, Holter og Langholm, 2006). Turer til og fra Språkjungelen eller andre steder kan gi tid og rom for den nære samtalen med det enkelte barn om temaer som det selv ønsker å snakke om. Biljana Fredriksen bruker begrepet «å skape mening» framfor å lære. I et sosiokulturelt paradigme lærer vi gjennom samspill med andre og våre omgivelser, og det skapes mening gjennom et møte mellom tidligere og nye erfaringer (Fredriksen, 2011, s. 67).

Å besøke den midlertidige taujungelen er tydelig motiverende for barna, de trives der. Hengekøylene har en viktig funksjon. De er deilige å hvile i når ungene kommer fram og har klatret opp den siste kneika. De innbyr til å sitte eller ligge i, og samtale om ulike temaer. De er flotte i rolleleiken, for de kan omdefinere til ulike ting, og kan sånn danne utgangspunkt for rolleleik om et hvilket som helst tema. På denne måten kan de danne utgangspunkt for ikke-planlagt språkstimulering, som rolleleik og spontan kommunikasjon, men også for planlagt språkstimulering gjennom samtale, fortelling, sang eller andre aktiviteter.

Vintersportuka er i tillegg til å være et sted for å utvikle motoriske ferdigheter, også et sted for utvikling av språkkompetanse. Når snø og ski er tema i en hel uke, vil begrep som handler om dette brukes jevnlig og dermed bli automatisert, samtidig som skiferdighetene automatiseres. De voksne

får mange samtaler med det enkelte barn, når de går på tur, når de skal oppmuntre barna til å prøve nye utfordringer og generelt fordi dette er aktiviteter som krever nære voksne hele tiden.

Problemstillingen min var *Hvordan er en klatrejungel et sted for språklig utvikling?* Jeg har fokusert på hva slags leik som leikes på disse arenaene, og hvordan språkstimulering foregår her, organisert og spontan. Det jeg håper å ha belyst her er hvor mye språkstimulering som skjer i et utemiljø, og hvor enkelt vi kan tilrettelegge for videre språkstimulering i uterommet.

7.0 Hva har vi lært?

«Aksjon retter oppmerksomheten mot aktiv handling, at vi pirrer eller pirker bort systemet, irriterer det eller setter det i sterkere bevegelse» (Tiller, 2006, s. 43). Vi setter noe i gang, vi ønsker en utvikling. Det er det aksjonslæring handler om. I prosjektskissen beskriver læringsutbyttet/forskerdelen slik (Tusenbein 2009):

- 1) Om vi klarer å flette motoriske aktiviteter og språklige aktiviteter sammen - på en god måte.
- 2) Om vi klarer å endre praksis i forhold til å trekke språkstimulerende oppgaver utendørs.

Dette er utgangspunktet for mine intervju som jeg vil se nærmere på her.

7.1 Hvordan klarer Tusenbein barnehage å flette motoriske aktiviteter og språklige aktiviteter sammen – på en god måte?

I første intervjurunde var det en informant som viste bekymring for at aktivitetene i Språkjungelen skulle bli for voksenstyrt.

Berit (høsten 2010): ... vi må finne en sånn mellomting der de beholder interessen og at det blir spennende - at det ikke blir noe skoleopplegg (...) jeg ser jo for meg at det kan bli som med de fleste aktivitetene vi setter i gang, så er det en fare for at de blir vel voksenstyrt.

Slutte å leke med geometriske former? Hvorfor det?

I andre intervjurunde høsten 2013 stiller jeg spørsmål om dette er en aktuell problemstilling. Alle informantene svarer benektende på dette, de viser til at aktivitetene skal bygge på lek og glede. Som voksne i barnehagen er det viktig å verdsette leksens egenverdi, og tilrettelegge for den.

En av informantene forteller at barna selv ber om å ta aktivitetene i bruk, og hvordan det kan være inspirerende for de voksne:

Nora: ... ungene de spør ofte etter om de kan få låne kortene og det er jo det at de får lov å leke med dem uten at vi voksne står der og gjør noe. - Jeg tror at det er vel så viktig det at de får bruke dem på sin måte og, for de gir oss nye ideer ...

Informantene beskriver hvordan de jobber med motorisk og språklig utvikling parallelt.

Intervjuer: Hva slags lærings situasjoner legges det til rette for i språkjungelen?

Petra: Det går jo på sosialt samspill, det går på munnmotorisk trening, det går på begrep, det går på motorikk, det går på sånne estetiske ting med både eventyr og sanser går det på, mye med følelse, det er det siste, og alt av mengde, ja sånn vanlig sånn mengde og forme og sånt...

Intervjuer: Hva har du lært gjennom denne prosessen?

Anne: Viktigheten mellom fysisk motorisk og språklig stimulering, vi ser mye sammenhenger mellom dem. At de som er dårlig i det fysiske motoriske kan også slite med det språklige. At de sammenhengene blir veldig synlige her inne ...

Petra: Jeg har jo lært mer om måter å fremme språkutvikling på. Altså fått input på det – og om samarbeid på tvers av avdelingene og – viktigheten av det her med motoriske utfordringer - kanskje lært mye om det man kan gjøre ...

Videre beskriver Anne hvordan de kan differensiere opplæringa og hvordan barna utvikler sin sosiale kompetanse:

Anne: ... og så ser jeg også mye med den spenninga med den, utfordringen du kan legge opp til for de ulike aldersgruppene. Du kan gjøre det lett for de som er svake og små, også kan du lage ekstra utfordringer til de som er størst. Du har muligheten til å differensiere for aldersgruppene her. Det er veldig spennende. Og så er det veldig mye samhold og veldig mye lek, mye sosial kompetanse. De blir utfordret i forhold til å vente på tur, i forhold til å dele, i forhold til å si ifra til hverandre, i forhold til å hjelpe hverandre ...

Problemstillinga var «Hvordan klarer Tusenbein barnehage å flette motoriske aktiviteter og språklige aktiviteter sammen - på en god måte?». Informantene ble stilt spørsmålet i andre intervjurunde høsten 2013, hva synes de? Alle seks informantene svarer ubetinget ja, de har funnet en form som fungerer godt. Tavlene de har hengt opp i klatrejungelen fungerer etter hensikten. Når barna får

jobbet med både motoriske og språklige aktiviteter, samtidig som de utvikler sin sosiale kompetanse, mens de har det morsomt, må svaret kunne være at problemstillinga er nådd på «en god måte».

7.2 Klarer de ansatte i barnehagen å endre praksis i forhold til å trekke språkstimulerende oppgaver utendørs?

Aksjonslæring innebærer at en lærer stiller spørsmål til sin egen praksis, og selv finner svarene. Prosjektledelsen viser gjennom valg av læringsmål at språkstimuleringsarbeidet ikke fungerer så bra som de ønsker, de vil ha en utvikling. Min oppgave er å få de ansatte i barnehagen til å reflektere over egen praksis. Har de endret praksis, og hvordan?

I første intervjurunde (høsten 2010) fikk jeg høre om hvordan de jobbet med språkstimulerende arbeid i utemiljøet før bygginga av Språkjungelen startet.

Intervjuer: Hvordan vil du beskrive hvordan du vanligvis jobber med språkstimulerende arbeid i uteområdet?

Kari: ... jeg legger veldig mye vekt på samtaler med ungene, med hvordan vi ordlegger oss og med å bekrefte det de sier, mye sånn bare i leiken i det daglige. Vi har jo også mye sånn på tur med oss sånne språkkort da og bokstav og tall og begrep, farger, former og sånt. (...) Vi har både faste opplegg som vi kjører og det daglige, men det er mest det daglige, det her med bekreftelse, og sette ord på, og spørre og være nysgjerrig, - og mye historiefortelling

Berit: Det blir nå vel mest gjennom lek. At vi snakker mye (...), vi har leker der det går på telling, på farge på litt forskjellig - ellers så blir det ikke så mye brukt (...).

Anne: Det varierer litt med hva vi skal jobbe med holdt jeg på å si - om vi har med utstyr eller om vi lager til der som vi er. (...) Det kan også være at vi tar med oss en pose hvor vi samler opp forskjellig ting som vi finner langs veien oppi den posen på veien opp og putta i den posen og så kan vi sitte rundt bålet etterpå og ta handa oppi og kjenne og si hva er det vi kjenner og prate litt om det. Da tar vi utgangspunkt i den tingen som de kjenner. Da er det hver sin tur. Vi har også laget eventyr når vi har sittet rundt bålet, sånn de har fått sagt ei linja hver og så har det blitt et eventyr til slutt

Spørsmålet ble stilt for å få de ansatte til å tenke gjennom sitt eget arbeide, og reflektere over hva de egentlig gjør. Alle har et bevisst forhold til hva språkstimulering utendørs kan være, og viser til gode eksempler på hvordan de kan jobbe. Det meste av det språkstimulerende arbeidet som foregår i barnehagen og ellers, foregår i det vi kan kalle dagligsamtaler, under påkledning, ved matbordet, på tur til eller fra et turområde eller butikken.

Informantene fikk spørsmål om hvilke forventninger de hadde til prosjektet, ser de at de har et utviklingspotensial (høsten 2010).

Intervjuer: Tror du prosessen du har vært gjennom kan føre til en endring i din og dine kollegers tilnærming til språkstimulerende arbeid i utemiljøet?

Kari: Og så tror jeg jo at etter hvert som jungelen kommer opp så ser du masse bruksområder i forhold til språk.

Berit: Ja, det er klart. Man får jo masse nye ideer og triks og måter å gjøre det på og (...) man blir jo kanskje motivert selv kanskje til å finne på litt nytt og

Anne: ... når de (barnehageansatte) er ute på tur at de kan tenke mer språkaktiviteter. Kan se mer muligheter der som de er. Så jeg tror at den språkjungelen som vi nå får opp den kan være veldig utviklende for det videre arbeidet med språkaktiviteter utendørs

Forventingene til at prosjektet skal føre med seg utvikling av den enkelte var tilstede. I andre intervjurunde (høsten 2013) var det interessant å høre om forventningene ble innfridd. Informantene fikk spørsmål om bygginga av språkjungelen hadde endret deres tilnærming til språkstimulende arbeid, særlig i utemiljøet, om de opplever at de og deres kollegaer har lært mer. Her er svarene jeg fikk:

Kari: Ja, jeg synes det, for jeg syns at alle (...) er mye mer bevisst også det vi gjør ute, hvor viktig det er og det her med kombinasjon med språk og motorikk, og interessen er større for å jobbe med det, heile tiden, (...) Før var det veldig mye bare samlinger, selvfølgelig dryppet det i dagen, men liksom språksamlingene om morgenen var det viktige, men nå er det mer hele dagen...

Berit: Ja, absolutt vil jeg jo si, for at man tar mer av de mulighetene man har innendørs ut. Utover. Man ser mer mulighetene til å holde på med ting - utendørsaktiviteter. Uansett hvilken aktivitet man holder på med ute så kan man holde på med språkaktiviteter. Man ser mye mer mulighetene til å kombinere det.

Sara: Ja jeg har lært og det er her jeg har lært (...) Det vi har gjort nå, der oppe, vi har lært så mye om enkeltområder, jeg tenker på de der boksene sitt innhold, at man kan bruke dem når – sann ha det i bakhodet – så kan man finne ting ute og lage ting med og – sammen med ungene, sann der språket kommer inn på en måte – naturlig

Nora: Ja, man er jo mye mer bevisst både på måten man prater med ungene og ja og ting man gjør i barnehagen (...)

Petra: Ja, det vil jeg si. Altså vi har jo jobbet med språk og kanskje spesielt i den her aldersgruppa – men det har gitt meg noen nye innspill ja, i forhold til språkstimulering.

En del av materialet de har utviklet bygger selvsagt på materiale de tidligere har brukt innendørs, som nå er tilrettelagt for utendørsbruk. Dette er jo noe som går begge veier, en av informantene forteller at hun tar med det materialet de har utviklet tilbake inn i barnehagen igjen.

Petra: Vi har tatt ideer fra det vi har jobbet med (...), noe har vi jo tatt inn på avdelinga i forhold til de minste ungene.

I første intervjurunde (høsten 2010) viser en av informantene til bruken av språkstimulerende materiell som noe som brukes mest innendørs.

Berit: ... Vi bruker jo å ha litt sånn, vi har jo mye språkmateriale men det blir lite brukt – i hvert fall når det begynner å bli høst og vinter. Men på sommeren så tar man ofte ut litt sånn spell og sånn forskjellig språk ... og kan sitte at med et bord.

En av informantene ser på dette som en utfordring også i dag (høsten 2013), og på spørsmål om hva slags ideer eller tanker om hva de bør ha fokus på i fortsettelsen svarer hun:

Anne: Det som er utfordringen det er å få det materiellet sånn at det er lett å holde på med på vinterstid, med votter og med hansker (...) – at det er lett gripelig når det er på tavlene, for det ser vi jo kan være en utfordring, (...) Det er å finne gode nok løsninger på den biten.

Det de ansatte viser til handler om bevisstgjøring. Gjennom prosjektet har de fått jobbet med språkstimulering over lang tid, og i ulike situasjoner. De har blitt utfordret til å vise hverandre hva de kan, og lære av hverandre. «Et pedagogisk loppemarked», kaller en av prosjektlederne det. De ansatte bruker mer tid på å observere barna i leken når de selv ikke deltar. De bruker dagligsituasjonene mer enn tidligere i språkstimuleringsarbeidet, eller de har blitt mer bevisstgjorte bruken av dagligsituasjonene. De ser at de har lært, de opplever at de har endret praksis. Språkstimulering er blitt en vane.

7.3 Egenutvikling og styrket samhold

I andre intervjurunde høsten 2013 fikk informantene spørsmål om hva de har lært gjennom prosessen. Det er særlig to gevinster som blir fremhevet av informantene; prosjektet har ført til egenutvikling for den enkelte og et enda bedre samhold blant de ansatte.

Kari: Det har vært mye bra i forhold til de her personalmøtene vi har hatt – utprøving av opplegg, jungelspråkmateriell – det tror jeg har vært veldig bra for felleskapet

Intervjuer: Vil du si at arbeidsmøtene dere har hatt også har vært miljødannende?

Kari: Det har det jo absolutt, for det har noe med å skape noe i lag og – ja, lære av hverandre, ja, det blir jo mye nesten som med ungene, at du lærer av hverandre og du tør å utfordre deg selv med forskjellige ting, det skaper jo mer samhold og utvikling hos oss også, og interesse og trygghet.

Anne: (...) man er jo flere, man er jo på hver sine avdelinger på huset og av og til kan det være vanskelig å få med seg hva som skjer på hver avdeling. Mens nå her så kan vi dele på de ferdighetene og de kunnskapene vi har og de ideene.

Intervjuer: Har dere hatt en utvikling også når det gjelder miljøet?

Anne: Veldig også når det gjelder miljøperspektiv, for man får prate med andre på huset i en annen setting og da blir vi enda mer sammensveiset enn vi var før.

Petra: (...) Jeg synes det har vært veldig bra, det har gitt meg mye det her at vi har en felles, (...) en sånn felles jobbeting, sant, et felles utviklingsområde. (...) jeg må jo virkelig få skryte av han Geir, for han har jo vært veldig flink, (...) at vi skal ha alle med, at alle skal være med i prosessen og at ting tar tid, og at han har ikke stresset av gårde for at han skal ha prosjektet i havn, (...) det er ikke prosjektet for prosjektet sin del, men for utviklinga av oss. Vi skal utvikle oss i lag og vi skal ha et godt resultat i lag

Intervjuer: Så vil du si at du har lært mye gjennom den her prosessen?

Anne: (...) jeg er mye mer trygg på min egen rolle – og så tror jeg, jeg vil si, så var vi en språkbarnehage før og, men jeg vil si i mye større grad nå

Sara: (...) fordi jeg er blitt trygg på det som er der oppe så nå kan jeg gjerne (...) finne en ting som man kan prate om og som man kan – altså utvide

Dette er to mål som ikke var med i planlegginga, men som har stor verdi på en arbeidsplass. Einar Thorsrud utviklet en teori om de *psykologiske jobbkra*v (eller jobb-behov) (Bjørvik, 1993)

1. Behov for innhold og variasjon
2. Behov for å kunne lære noe og utvikle seg videre
3. Behov for å kunne treffe beslutninger innen sitt eget område (selvbestemmelse, autonomi)
4. Behov for anseelse, mellommenneskelig respekt og støtte

5. Behov for å se sammenheng mellom arbeidet og omverden
6. Behov for å se at jobben er forenlig med en ønskverdig framtid

Flere av disse behovene kommer inn under det informantene viser til som viktige gevinster i forbindelse med dette prosjektet. Det handler om trygghet som arbeidstaker, og å føle seg verdsatt og som en del av det sosiale felleskap en arbeidsplass er.

7.4 Veien videre

Alle informantene og prosjektledelsen snakker om hvor viktig det er at de alle har et eierforhold til Språkjungelen. «Det her er en del av Tusenbein», sier Anne høsten 2013. På spørsmål om hva de ulike har fokus på i forhold til Språkjungelen videre framover, gir informantene ulike svar.

Anne: Det som er utfordringen det er å få det materiellet sånn at det er lett å holde på med på vinterstid, med votter og med hansker (...) Også i forhold til snø og is som faktisk gjør tauene og treverket litt glatt til tider, det er ei utfordring – det er sånn vi må finne ei løsning på.

Nora: Jeg trur at det viktigste for oss som er en del av språkjungelen så er det vedlikehold, jeg ser at det er mye hull i nettene, kanskje om en måned så er det en felle. Så jeg tenker at vi må tenke sikkerhet nå, (...) Tauene gikk jeg gjennom, de er fine, (...) men noen av de tynneste tauene må gjøres noe med, og jeg ser også oppstrammainga av en del både bruer og taubruer, det må gjøres noe med

Petra: Det vi hold på med nå, det er at vi har ei turgruppa som går opp dit hver uke. Det er det vi har hatt fokus på, å ta i bruk språkjungelen.

Petra jobber med de yngste barna i barnehagen. Det er et stykke å gå for de minste fra barnehagen til Språkjungelen, og den har derfor ikke blitt så mye brukt av denne gruppa. Deres fokus er dermed å se hvordan de kan bruke Språkjungelen uten at det oppleves som bare slitsomt. Hun viser til hvordan de kan bruke turen opp til samtaler om ting de ser, opplever eller er opptatte av, og hvilken språkstimulering som ligger i dagligsamtalene.

Fokuset ligger på bruk og vedlikehold, og selvsagt videre utvikling av Språkjungelen. Det er et område som er godt egnet til å jobbe med kunst og kreativitet, for eksempel gjennom arbeid med landart, både vinter og sommer. Et kart over Språkjungelen vil gi barna muligheter til å lære å forstå hva symbolene på kartet kan bety, å lese kart, og å finne fram ved hjelp av kart for på den måten å gjøre erfaringer med orientering og utvikle sine evner til lokalisering. Prosjektleder forteller om planer for

en sykkelsti rundt fotballbanen, og arbeid med å lage en vannrenne som ungene for eksempel kan bruke til å vaske gull eller lage vannmøller i. Som tidligere skrevet er det en fordel at brukerne av Språkjungen også har ansvar for vedlikehold og utvikling. De har evnen til å se mulighetene og være kreative i sitt arbeid. Men dette krever at det settes av tid og økonomiske ressurser i årshjul og budsjetter i årene framover.

8.0 Sluttord

Ting tar tid, heter det, og vi som har deltatt i prosjektet har fått kjenne på at det stemmer. Dersom planene for et prosjekt ikke er helt ferdige når vi starter, mangler vi et viktig arbeidsredskap, som er grunnlaget for et prosjekt. En prosjektbeskrivelse og ei problemstilling kan revideres i løpet av en prosjektperiode, men det er med og forbereder deltakerne til videre arbeid. Gjennom arbeid med å revidere prosjektbeskrivelse underveis vil prosjektledelse og deltakerer måtte reflektere over hva de vil og hvordan de skal nå sine mål.

De som laget den første prosjektbeskrivelsen, så kanskje for seg et mindre prosjekt enn det barnehagen endte opp med? Vi som har deltatt i prosjektet har gjort noen erfaringer, og vil nok bruke mer tid på planlegging i forbindelse med nye prosjekt. Samtidig ser vi at det har ikke skadet hverken prosjektet eller deltakelsen i prosjektet at ting ikke ble som først planlagt. Personalet i barnehagen viser ikke tegn på prosjekttrøtthet, snarere tvert i mot. Noen av de ansatte mener det var en fordel at prosjektet tok så lang tid, og de har kanskje rett i det? «(...) vi (var) en språkbarnehage før og, men jeg vil si i mye større grad nå», sier Anne, og det er en viktig erkjennelse. Anne kjenner at hun har vokst i sin jobb, og Petra følger på når hun sier «(...) det er ikke prosjektet for prosjektet sin del, men for utviklinga av oss. Vi skal utvikle oss i lag og vi skal ha et godt resultat i lag».

John W. Creswell (2007, s. 45) skriver at det finnes ingen fasitløsninger, det er ingen forklaringer som er den rette, det er bare andre og flere forklaringer. Kanskje har ikke kvalitative studier avslutninger, bare nye spørsmål. Men gjennom våre studier søker vi å la vår stemme avspeile deltakernes røst. Så tar vi i bruk flere strategier for å sjekke og dobbeltsjekke data fra flere kilder, vi får våre studier korrigert og lar andre forskere gå gjennom våre design.

Denne rapporten ble innledet med et sitat fra Astrid Lindgrens bok om Ronja Rövardotter, et sitat som forteller mye om hva dette prosjektet handler om; hva er den beste læringsarenaen? Ronja Rövardotter konstaterer at «Inte kunde hon gå borta i skogen och akta sej för att trilla i älven. Skulle det vara någon nytta ned det, så måste det ju ske vid forsarna och ingen annan stans» (Lindgren 1981, s. 23-24). Vi lærer gjennom å erfare. Begrepet erfaringslæring knyttes til John Dewey, "Learn to Do by Knowing and to Know by Doing" (Dysthe, 2001, s. 130), men vi kan og gå tilbake Confucius, den kinesiske filosofen, fra år 551 - 479 f. Kr. "Det jeg hører, glemmer jeg. Det jeg ser, husker jeg. Det jeg gjør, forstår jeg".

På sin hjemmeside viser barnehagen til at utendørs har barnet «rom og plass til å være aktiv slik bare barn kan være aktiv», her er den beste arenaen for å utvikle grovmotoriske ferdigheter (Tusenbein

2014). Utendørs kan barna løpe fortere og lengre, de kan klatre høyere, hoppe langt, og bruke kroppen friere. Barnehagen ønsker å ha et variert miljø, som blant annet skaper «barn som er nysgjerrige og forskende» (Tusenbein, 2014). Slik blir det gode samtaler og god språkstimulering av.

Litteratur

- Aukrust, Vibeke Grøver (2005). *Tidlig språkstimulering og livslang læring – en kunnskapsoversikt*. En rapport utarbeidet for Utdannings- og forskningsdepartementet.
- Befring, Edvard (2007). *Forskningsmetode med etikk og statistikk*. Oslo: Samlaget.
- Berg, Lars (1992). *Den lekande människan*. Lund: Studentlitteratur.
- Bjørvik, Kjell Inge (1993). *Arbeids- og lederpsykologi*. Oslo: Bedriftsøkonomens forlag
- Bruner, Jerome (1983). *Child's talk*. New York: Norton.
- Buaas, Ellen Holst (2002). *Med himmelen som tak*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Creswell John W. (2007). *Qualitative Inquiry & Research Design*. London: Sage.
- Eik, Liv Torunn, Karlsen, Lisbet og Solstad, Trine (2007). *Lekende læring og lærende lek i en endret skole*. Oslo: Pedlex Norsk Skoleinformasjon.
- Estil, Lise Beate (2002). *Underlying deficits in motor and language impairments in children*. Dr. polit. – avhandling 2002, Fakultet for samfunnsvitenskap og teknologiledelse, NTNU, Trondheim
- Fangen, Katrine (2010). *Deltagende observasjon*. Oslo: Fagbokforlaget.
- Fredriksen, Biljana C. (2013). *Begripe med kroppen. Barns erfaringer som grunnlag for læring*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Fredriksen, Biljana C. (2011). «When past and new experiences meet Negotiating meaning with 3-D materials in early childhood education», *FORMakademisk*, (<http://www.formakademisk.org/index.php/formakademisk/article/view/108/122> 04.01.12)
- Gjems, Liv og Løkken, Gunvor (2011). *Barns læring om språk og gjennom språk samtaler i barnehagen*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Gjørund, Peik og Roar Huseby (2003). *I fokus. Observasjonsarbeid i skolen*. Oslo: Damm.
- Gubrium, Jaber F. og James A Holstein (1997). *The New Language og Qualitative Method.*, New York, USA: Oxford University Press.
- Halliday, Michael A. K. (1993). «Towards a language-based theory of learning». *Linguistics and Education*, 5, s. 93-116.
- Hammersley, Martyn og Paul Atkinson (2004). *Feltmetodikk. Grunnlaget for feltarbeid og feltforskning*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

- Hasan, Ruqaiya (2005). «Ways of Meaning, Ways of Learning: code as an explanatory concept». *British Journal of Sociology of education*, s. 537-548.
- Hilmo, Inger, Kari Holter og Guri Langholm (2006). «Naturfagsnikksnakk.» *Barnehagefolk* 4/2006.
- Hiim, Hilde (2010). *Pedagogisk aksjonsforskning : tilnærminger, eksempler og kunnskapsfilosofisk grunnlag*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Holstein, James A. og Jaber F. Gubrium (1995). *The active interview*, Thousand Oaks, California: Sage.
- Høigård, Anne (2013). *Barns språkutvikling muntlig og skriftlig*. 3 utg. Oslo: Universitetsforlaget
- Jagtøien, Greta Langlo og Kolbjørn Hansen (2000). *I bevegelse, sansemotorikk, leik, observasjon*. Oslo: Gyldendal.
- Jordet, Arne Nikolaisen (2010). *Klasserommet utenfor*. Oslo: Cappelen Akademisk.
- Juell, Elisabeth og Trygve-Johan Norskog (2006). *Å løpe mot stjernene*. Oslo: Fagbokforlaget.
- Kjelen, Hallvard (2013). *Litteraturundervisning i ungdomsskolen: Kanon, danning og kompetanse*. Dr. art. Avhandling, Det humanistiske fakultet, Institutt for språk og litteratur, NTNU, Trondheim <http://ntnu.diva-portal.org/smash/get/diva2:667766/FULLTEXT01.pdf?gathStatIcon=true>
- Kunnskapsdepartementet (2006a). *Lov 17. juni 2005 nr. 64 om barnehager (barnehageloven) med forskrifter og departementets merknader til bestemmelsene*. Rundskriv F-08/2006.
- Kunnskapsdepartementet (2006b). *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Oslo: Akademia.
- Kunnskapsforlaget (1985). *Aschehoug og Gyldendas Store Norske Leksikon*. Oslo: Aschehoug og Gyldendal.
- Kvale, Steinar og Brinkmann, Svend (2009). *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Law, John (2007). *After method, mess in social science research*. Oxon, Great Britain: Routledge.
- Lindgren, Astrid (1981). *Ronja Rövardotter*. Stockholm: Raben & Sjögren
- Løge, Inger K. (2011). «Språkvanskar og sosioemosjonelle vanskar», i Midthassel, Bru, Ertsvåg og Roland (red): *Sosiale og emosjonelle vansker: Barnehagens og skolens møte med sårbare barn og unge*. 1. Utg, s. 56-73, Universitetsforlaget 2011.
- McNiff, Jean (1995). *Action Research for Professional Development*. London: Routledge.

- Melby-Lervåg, Monica (2013). «Ny forskning taler for språkstimulering i barnehagen»,
Forskningsaktuelt 2013, Universitetet i Oslo, Spesialpedagogisk institutt
<http://www.uv.uio.no/isp/forskning/aktuelt/aktuelle-saker/2013/ny-forskning-taler-for-sprakstimulering-i-barnehag.html> (01.07.14)
- Postholm, May Britt (red) (2006). *Forsk med! Lærere og forskere i læringsarbeid*. Oslo: Damm.
- Pryser, Tore (1985). *Norsk historie 1800-1870*. Oslo: Samlaget.
- Rasmussen, Torben Hangaard (1996). *Orden og kaos. Elementære grunn-krefter i lek*. København: Semiforlaget.
- Samuelsson, Ingrid Pramling og Carlsson, Maj Asplund (2009). *Det lekende, lærende barnet : i en utviklingspedagogisk teori*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Skålid, Jon Olav (2011). «Det er kroppen som lærer», *forskning.no* 21.08.2011.
- Solbakken, Bente og Soløy, Håvard (2012). Estetiske aktiviteter og matematikkundervisning. Fredrikke 2012, nr 1. FoU-publikasjoner Høgskolen i Nesna.
- Solem, Ida Heiberg og Reikerås, Elin Kirsti Lie (2001). *Det matematiske barnet*. Bergen: Caspar.
- Sutton-Smith, Brian (1997). *The Ambiguity of Play*. Cambridge: Harvard University press.
- Sverdrup, Sidsel (2002). *Evaluering faser, design og gjennomføring*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Sæther, Morten og Aalber, Elin Angelo (2008). *Barnet og musikken. Innføring i musikkpedagogikk for førskolelærerstudenter*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Tiller, Tom (2006). *Aksjonsforskning – forskende partnerskap i skolen. Motoren i det nye læringsløftet*. Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Tornes, Kristin (red) (2012). *Evaluering i teori og praksis*. Oslo: Akademisk forlag.
- Tusenbein Barnehage (2014). *Tusenbein barnehage BA*, hjemmeside,
<http://www.tusenbein.barnehage.no/> (16.04.14)
- Tusenbein barnehage (2011). *Tusenbein barnehage hjemmeside*, <http://www.tusenbein.no/>
(25.03.11)
- Tusenbein (2009). «Språkjungen», søknad til Nordland Fylkeskommune.
- Vedeler, Liv (2000). *Observasjonsforskning i pedagogiske fag. En innføring i metoder*. Oslo: Gyldendal.
- Øksnes, Maria (2011). «Med plikt til å leke?», *Barnehagefolk* 2-2011.

Vedlegg

Vedlegg 1:

”SPRÅKJUNGELEN”

Tusenbein Barnehage har undertegnet kontrakt med grunneier i forhold til å sette opp en taujungel i skogen ikke så langt fra barnehagen. Interessant for oss vil være å knytte språklige aktiviteter til denne motoriske utfordringen.

Vi har gjort avtale med førstelektor Anne-Lise Wie, Høgskolen i Nesna, om å være bidragsgiver til dette prosjektet. Hun vil være med underveis på jevnlige møter, samt evaluere prosjektet ilag med oss. Hun vil også kunne formidle dette til sine studenter på skolen.

Læringsutbyttet/forskerdelen vil være:

- 1) om vi klarer å flette motoriske aktiviteter og språklige aktiviteter sammen - på en god måte.
 - 2) om vi klarer å endre praksis i forhold til å trekke språkstimulerende oppgaver utendørs
- Etterbruken vil være aktuell for foreldre og familier som tilhører dette distriktet, samt skolen i nærmiljøet vårt. Vi tenker at dette skal kunne brukes av flere.

Mål for prosjektet: ”Språkstimulering gjennom motorisk lek i en taujungel”

Få tverrfaglig opplæring – de fleste fagområdene kan dekkes inn.
Gi barna en god start i livet ved å mestre motorikk og språk.

Delmål: Oppleve interesse og glede ved:

- bruk og mestring av egen kropp
- bruk av språklige aktiviteter, lære nye begrep
- å lære om naturen
- å ferdes i naturen
- å utforske livet rundt oss

Hva ser vi for oss?

- Aldersinndelt kartleggingsverktøy – kobling opp mot aktiviteter
- Dokumentasjon som brukes til foreldresamtaler og forskningsresultat
- Lage en dvd/bok hvor prosjektet blir presentert
- Gjennomføring av språkaktiviteter i taujungelen
 - Begreper, kategoriseringer, farger osv
 - Bokstaver, tall, konkrete materialer
 - Samtaler med barna – bevisste voksne - fortellerplass
- Utforske luft, vann, lys, forurensing, nedbør, naturfenomen osv.
 - Lommelykter - ”Telefoner” - Stearinlys
- Skrivedans

Hvordan gjør vi det – hva må vi lage?

- edderkoppnett
- balansestokker
- enkel og dobbel "burma"
- taustiger og taukryss
- klatreutstyr, klatrevegg, klatretrær
- hytte med utfordrende måte å komme seg opp på - utsiktstårn
- taubane, slynge
- løype med oppgaver hvor vi kommer oss fra A til Å
- bod/kasse el hvor vi oppbevarer oppgaver for den enkelte aldersgruppe. Må lages i holdbart materiale, eks lamineres.
- Oppgavekort - oppgavekart i forhold til div forskjellige språklige utfordringer

Hva trenger vi?

Penger og dugnadsgjeng til oppsett av taujungel (søker andre midler til dette)

Motorsag.

Lamineringsmaskin.

Papir, papp, blekk.

Små bokser, kroker, klips og lignende.

Forskningsmateriell (div papir, måle nedbør, mikroskop)

Filmkamera.

Dekning av kjøreutgifter til Anne Lise Vie – tur/retur Nesna/Mo 4 ganger. Høgskolen står for hennes lønnsutgifter.

Frikjøpe/sette av tid til 2 personer som skal planlegge og skriftliggjøre prosjektet detaljert (15 timer pr uke i 6 uker)

- Bestille og lage utstyr og oppgaver – lamineringsark.
- Dokumentere (film, foto), evaluere/redigere underveis.
- Samarbeide med andre instanser eks PPT, Høgskolen osv.
- Snekre/Lage kasse/bod for oppbevaring av utstyr.
- Kursing av personalet – lære bruken av språkjungelen.

Budsjett:

Vikarutgifter: 183,00 x 90 t =	16.470,00
Filmkamera:	6.000,00
Lamineringsmaskin o a utstyr:	5.000,00
<u>Kjøreutgifter: 3,50 x 640 km =</u>	<u>2.240,00</u>
<u>Totale utgifter:</u>	<u>29.710,00</u>

Skulle det være spørsmål kan de rettes til undertegnede eller til Rainer Bergersen,
ped.leder i Tusenbein Barnehage.

Åga 19.11.09

Wenche Falch Olsen

Daglig leder

Intervjuguide Tusenbein barnehage

- Hvor lenge har du jobbet i barnehage?
- Hva slags utdanning har du?
- Hva visste du om konseptet taujungel/klatrejungel før dere startet opp?
- Hvordan deltok du i planlegginga av språkjungelen da ideen dukket opp?
- Hva forstår du med språkstimulerende arbeid? Hva kan språkstimulerende arbeid i utemiljøet være?
- Har bygginga av språkjungelen endret din og andre sin tilnærming til språkstimulerende arbeid? Særlig i utemiljøet?
- Det kan ikke bli sånn at hver gang vi skal opp i språkjungelen da skal vi jobbe med språk, sånn at ungene blir lei av det?
- Har du noen ideer eller tanker om hva som kan være viktig i fortsettelsen?
- Hva legger du i begrepet pedagogisk dokumentasjon? Hvordan foregår det her i barnehagen?
- Videokameraet er med som en naturlig del av dagliglivet, hvordan bruker dere dette materiellet videre?
- Bruker dere videokamera i forbindelse med pedagogisk dokumentasjon?
- Prosessen har vart lenge nå, hvordan opplever du det?
- Hva har du lært gjennom denne prosessen?
- Hva kan du lære andre barnehageansatte?
- Hvilke råd vil du gi andre barnehager som ønsker å starte med et slikt prosjekt?
- Hvordan ser dere for dere at min kompetanse kan nyttegjøres best?

Anne-Lise Wie

Anne-Lise Wie arbeider som førstelektor ved Høgskolen i Nesna. Her underviser hun både på lærerutdanning og barnehagelærerutdanning. Særlige interesseområder i undervisning og forskning er språkutvikling, lese- og skriveopplæring og læringsrommet utenfor. Hun er også aktiv som forteller og holder fortellekurs.

Fredrikke – Organ for FoU-publikasjoner – Høgskolen i Nesna

Fredrikke er en skriftserie for mindre omfangsrike rapporter, artikler o.a. som produseres blant personalet ved Høgskolen i Nesna. Skriftserien er også åpen for arbeider fra høgskolens praksislærere og studenter.

Hovedmålet for skriftserien er ekstern publisering av Høgskolen i Nesnas FoU-virksomhet. Høgskolen har ikke redaksjonelt ansvar for det faglige innholdet.

Redaksjon

Hovedbibliotekar

Trykk

Høgskolen i Nesna

Omslag

Grafisk design: Furore Design

Layout: Trude Gystad

Opplag

Etter behov

Adresse

Høgskolen i Nesna

8700 NESNA

Tlf.: 75 05 78 00 (sentralbord)

Fax: 75 05 79 00

E-post: postmottak@hinesna.no

Oversikt utgivelser Fredrikke

Hefter kan bestilles hos Høgskolen i Nesna, 8700 Nesna, telefon 75 05 78 00

Nr.	Tittel/forfatter/utgitt	Pris
2013/2	Lese og skrive og regne er gøy - (2. utg.) / Anne-Lise Wie (red.)	160,-
2013/1	"Den som stiller vogga, styrer landet." Klar tale med uklart innhold : analyse av debatten i Stortingets familie- og kulturkomité om St.meld. nr. 41(2008-2009) "Kvalitet i barnehagen" / Hilde Gabrielsen	45,-
2012/1	Estetiske aktiviteter og matematikundervisning / Bente Solbakken og Håvard Soløy	100,-
2011/3	Evaluering av overtakelsespraksis i førskolelærerutdanningen / Signe Agnete Hansen og Solveig Methi	130,-
2011/2	Om styrking av samisk språk og identitet med vekt på Helgeland og Västerbotten : rapport fra seminar i Hattfjelldal 26.-27.januar 2011 / Snorre M. Sivertsen (red.)	80,-
2011/1	Education across borders : Towards e-Didactics of International Module in Socio-cultural Aspects of ICT / Beata Godejard, Elzbieta Perzycka	120,-
2010/1	Om styrking av samisk språk og identitet med vekt på Helgeland og Västerbotten : rapport fra seminar i Hattfjelldal 27.-28.januar 2010 / Hanne M. Reistad (red.)	145,-
2009/8	IT-studier, tilstrømming og våre studenter : hovedrapport for FoU-prosjektet IT-studiene og utdanningsmarkedet / Geir Borkvik, Laila J. Matberg	110,-
2009/7	Læringsstøttende bruk av Moodle / Elsa Løfsnæs og Beata Godejard (red.)	80,-
2009/6	Friluftsliv blant barn og unge på Helgeland : en kvantitativ undersøkelse ; rapport 1 / Høgne Hjerpås	110,-
2009/5	Deltids allmennlærerutdanning : opplæringsboka som verktøy i praksisfeltet (5. utg.) / Patrick Murphy, Morten Mediå (rev.)	65,-
2009/4	International view on: Teacher Education, Educational Technology, Motivation//Divergent Thinking//Readiness, Special Educational needs / Anna Watola & Harald Nilsen (red.)	140,-
2009/3	Utvikling av en praksisrettet lærerutdanning / Per Karl Amundsen	60,-
2009/2	Å være nyutdannet lærer, behovet for veiledning og organisering av veiledning i skolen / Per Karl Amundsen	45,-
2009/1	Morsmålslærere for minoritetsspråklige elever har ordet / Øyvind Jenssen (red.)	150,-
2008/9	Medienes makt og rolle : hva kan vi lære av miljødebatten i Norge? : foredrag ved forskningsdagene 26. september 2008 / Erik Bratland	40,-
2008/8	Sosialt utviklende og lærende prosesser i små og større læringsmiljøer / Jan Birger Johansen	70,-
2008/7	Evaluering av Lesefokus - leseopplæring ved Selfors barneskole / Anne-Lise Wie	115,-
2008/6	Grotting i skolen : tre grotter i "Ørnflåget" i Nesna - ferdtsel, muligheter og faglig tilnærming / Pål Vinje	55,-
2008/5	Den mangelfulle konstruktivisme i studiet av miljøbevegelsen/ Erik Bratland	40,-
2008/4	Deltids allmennlærerutdanning : opplæringsboka som verktøy i praksisfeltet (4. utg.) / Patrick Murphy, Morten Mediå (rev.)	65,-
2008/3	The Teacher for the Knowledge Society : With contributors from Argentina, Norway, Poland and USA / Nilsen, Harald & Elzbieta Perzycka (red.)	145,-
2008/2	Evaluering av arbeidet mot mobbing i fådeltskolen : muligheter og hindringer i forbindelse med implementeringen av et nasjonalt program mot mobbing i fådelte skoler (kortversjon) / Oddbjørn Knutsen	60,-
2008/1	Sammen om formidling : Høgskolen i Bodø og Høgskolen i Nesna fellesarrangementer under Forskningsdagene 2007, Mo i Rana / Ander-Trøndsdaal, Kerstin m.fl (red.)	75,-
2007/14	ICT in educational context : exchanging knowledge between Czech, Norway and Poland / Siemieniecka-Gogolin, Dorota og Harald Nilsen	85,-

<u>2007/13</u>	Kids and Internett/Barn og internett : A Polish-Norwegian look at the digital world of kids/et polsk-norsk blikk på barn og unges digitale hverdag / Beata Godejord og Per Arne Godejord (red.)	175,-
<u>2007/12</u>	Om styrking av samisk språk og identitet med vekt på Helgeland og Västerbotten : rapport fra seminar i Hattfjelldal 25.-26.januar 2007 / Marius Meisfjord Jøsevoll (red.)	75,-
<u>2007/11</u>	Når språk møter språk : om forholdet mellom morsmål og målspråk / Øyvind Jenssen	120,-
<u>2007/10</u>	Samspill med fokus på barneperspektivet : studentoppgaver fra studiet Småbarnspedagogikk 2006-2007 / Bjørg Andås Ohnstad (red.)	125,-
<u>2007/9</u>	Matematikk på ungdomstrinnet : med IKT og Cabri som verktøy / Harald Nilsen og Henning Bueie	45,-
<u>2007/8</u>	Hva viser småbarnsforskningen om barns sosiale utvikling i tidlige leveår? : en kritisk gjennomgang av psykoanalytiske, læringspsykologiske og tilknytningsteoretiske forklaringer / Oddbjørn Knutsen	55,-
<u>2007/7</u>	Lese og skrive og regne er gøy... : arbeid med begynneropplæring i lærerutdanningene ved Høgskolen i Nesna 2003-2007 / Anne-Lise Wie (red.)	160,-
<u>2007/6</u>	Dannelsesperspektivet i lese- og skriveopplæringen og ansvarsfordeling som grunnlag for videre utviklingsperspektiver / Elsa Løfsnæs	220,-
<u>2007/5</u>	Language learning - additional learning - learning environment - teachers's role : classroom studies in Czech Republic and Poland / Harald Nilsen	70,-
<u>2007/4</u>	På den åttende dag : en reise i en lærers erfaringer / Harald Nilsen	35,-
<u>2007/3</u>	The School Reform - 2006: Knowledge Promotion : a critical view Den norske skolereformen - 2006: Kunnskapsløftet : et kritisk blikk / Harald Nilsen	30,-
<u>2007/2</u>	Holocaust : rapport fra et dramaføreløp med utgangspunkt i Joshua Sobols' skuespill "Ghetto" / Tor Helge Allern	200,-
<u>2007/1</u>	Curriculumtenkning innen TIMSS : metodeutvikling	120,-
<u>2006/11</u>	Forskjellighet og likeverdighet : en dekonstruktiv lesning av kunnskap og utdanning i den fådelte skolen / Anita Berg-Olsen	50,-
<u>2006/10</u>	Små skoler i små samfunn : å studere utdanning og læring i kontekst / Anita Berg-Olsen	50,-
<u>2006/9</u>	Bruk av Moodle som læringssystem og et sosialt samspill mellom studenter / Tom Erik Nordfonn Holteng og Laila Matberg	40,-
<u>2006/8</u>	Veiledning av nyutdannede lærere på Helgeland : nyutdannede lærere - halvfabrikata eller ferdigvare? / Knut Knutsen	100,-
<u>2006/7</u>	Om styrking av samisk språk og identitet med vekt på Helgeland og Västerbotten : rapport fra seminar i Hattfjelldal 26.-27.januar 2006 / Knut Berntsen (red.)	60,-
<u>2006/6</u>	Psykologisk subdeprivasjon hos barn i tidlige leveår og konsekvenser for den semantiske og fonologiske språkutviklingen / Oddbjørn Knutsen	50,-
<u>2006/5</u>	Phonetics : A Practical Course (cd-rom) / Patrick Murphy	100,-
<u>2006/4</u>	Barn og unges digitale hverdag : lærere og lærerstudenter diskuterer overgrepssproblematikk i digitale medier / Per Arne Godejord (red.)	250,-
<u>2006/3</u>	News og BitTorrent som verktøy for formidling av overgrepssmateriale : studentrapporter fra Prosjekt Gå inn i din tid, 1.år bachelor informatikk, HiNe / Per Arne Godejord (red.)	40,-
<u>2006/2</u>	Learning Management System og foreleserens opplevelse av jobbytelse / Laila Johansen Matberg og Tom Erik Nordfonn Holteng	50,-
<u>2006/1</u>	Samspillets betydning for den semantiske og fonologiske språkutviklingen i tidlige leveår / Oddbjørn Knutsen	70,-
<u>2005/11</u>	IKT-basert norskundervisning i utlandet / Ove Bergersen (red.)	85,-
<u>2005/10</u>	Drama Nettverk : rapport fra samling på Nesna 20. - 23. oktober 2004 / Anne Meek m.fl. (red.)	95,-

<u>2005/9</u>	Slik vi ser det : hva synes studenter om sin egen IKT-kompetanse etter avsluttet allmennlærerutdanning? / Laila J. Matberg og Per Arne Godejord (red.)	35,-
<u>2005/8</u>	Praksiskvalitet i allmennlærerutdanningen : en studie av adopsjonspraksis ved Høgskolen i Nesna / Kåre Johnsen	90,-
<u>2005/7</u>	Argumenter for og erfaringer med fysisk aktivitet i skolen hver dag : en analyse av et utvalg relevant litteratur og prosjekter i og utenfor Nordland / Vidar Hammer Brattli og Kolbjørn Hansen	55,-
<u>2005/6</u>	Praksisorientert lærerutdanning : presentasjon og evaluering av Dalu 2003 (rapport 1 og 2) / Hallstein Hegerholm	145,-
<u>2005/5</u>	Kjønnsrelatert mobbing i skolen : utfordringer for lærerprofesjonen / Arna Meisfjord	30,-
<u>2005/4</u>	Deltids allmennlærerutdanning : opplæringsboka som verktøy i praksisfeltet (2.utg) / Patrick Murphy	45,-
<u>2005/3</u>	Om styrking av samisk språk og identitet med vekt på Helgeland og Västerbotten : rapport fra seminar i Hattfjelldal 27.-28.januar 2005 / Knut Berntsen (red.)	60,-
<u>2005/2</u>	Norsk som minoritetsspråk - i historisk- og læringsperspektiv / Harald Nilsen (red.)	75,-
<u>2005/1</u>	Mobbing i skolen : årsaker, forekomst og tiltak / Oddbjørn Knutsen	55,-
<u>2004/13</u>	IKT skaper både variasjon og læring / Per Arne Godejord	30,-
<u>2004/12</u>	Deltids allmennlærerutdanning : opplæringsboka som verktøy i praksisfeltet / Patrick Murphy	45,-
<u>2004/11</u>	www.fruktkurven.no : systemering och utveckling av ett webbaserat abbonemang system / Peter Östbergh	90,-
<u>2004/10</u>	Utvikling av studentenes reflekterte og praksisrelaterte læring / Elsa Løfsnæs	90,-
<u>2004/9</u>	Utvärdering av IT och lärkulturer : ett samarbetsprojekt mellan Umeå Universitet och Høgskolen i Nesna / Peter Östbergh, Laila Johansen og Peter Bergström	85,-
<u>2004/8</u>	Med sparsomme midler og uklare odds : oppfølgingstilbud for nyutdanna lærere / Harald Nilsen og Knut Knutsen	100,-
<u>2004/7</u>	Proessen bak det å ta i bruk mappe som pedagogikk og vurderingsform / Tom Erik N. Holteng og Hallstein Hegerholm	60,-
<u>2004/6</u>	Utdanning og forskning innenfor samiske miljø på Helgeland og Västerbotten : rapport fra seminar i Hattfjelldal 22. - 23.januar 2004 / Knut Berntsen (red.)	70,-
<u>2004/5</u>	Behov for kompetanseheving innenfor reiselivsnæringa på Helgeland / Knut Berntsen og Ole Johan Ulriksen	35,-
<u>2004/4</u>	Evaluering av databasert undervisning av 3Bi ved Sandnessjøen videregående skole / Johannes Tveita	20,-
<u>2004/3</u>	Skolens verdigrunnlag i et rawlsiansk perspektiv / Ole Henrik Borchgrevink Hansen	25,-
<u>2004/2</u>	Multiplikasjon i småskole og på mellomtrinnet / Bente Solbakken (red.)	45,-
<u>2004/1</u>	Humanistisk eklektisme i spesialpedagogisk rådgivning / Oddbjørn Knutsen	45,-
<u>2003/9</u>	RedBull NonStop 2002 : utveckling av et web-baserat resultatrapporteringsystem för en 24 timmars mountainbike tävling / Peter Östbergh	50,-
<u>2003/8</u>	"Kan du tenke deg å jobbe for Høgskolen i Bodø" : om Høgskolen i Nesnas etablering av informatikkutdanning i Mo i Rana / Geir Borkvik	25,-
<u>2003/7</u>	Lærerutdannere i praksisfeltet : hospitering i barnehage og grunnskole / Oddbjørn Knutsen (red.)	55,-
<u>2003/6</u>	Teori og praksis i lærerutdanning / Hallstein Hegerholm	50,-
<u>2003/5</u>	Nye perspektiver på undervisning og læring : nødvendige forskende aksjoner med mål om bidrag av utvidet innhold i lærerutdanningen / Jan Birger Johansen	30,-
<u>2003/4</u>	"Se tennene!" : barnetegning - en skatt og et slags spor / Nina Scott Frisch	35,-

<u>2003/3</u>	Responsgrupper : en studie av elevrespons og gruppekultur - norsk i 10.klasse våren 2003 Korgen sentralskole / Harald Nilsen	80,-
<u>2003/2</u>	Informasjonskompetanse i dokumentasjonsvitenskapelig perspektiv / Ingvill Dahl	40,-
<u>2003/1</u>	"Det handler om å lykkes i å omgås andre" : evalueringsrapport fra et utviklingsprosjekt om atferdsvansker, pedagogisk ledelse og sosial kompetanse i barnehager og skoler i Rana, Hemnes og Nesna kommuner i perioden 1999-2002 / Per Amundsen	80,-
<u>2002/1</u>	Augustins rolle i Albert Camus' Pesten / Ole Henrik Hansen	35,-
<u>2001/6</u>	Etniske minoritetsrettigheter og det liberale nøytralitetidealet / Ole Henrik Hansen	35,-
<u>2001/4</u>	Evaluering av prosjekt "Skolen som grendesentrum" / Anita Berg-Olsen og Oddbjørn Knutsen	70,-
<u>2001/3</u>	Fra Akropolis til Epidaurus / Tor-Helge Allern	40,-
<u>2001/2</u>	Hvordan organisere læreprosessen i høyere utdanning? / Erik Bratland	45,-
<u>2001/1</u>	Mjøs-utvalget og Høgskolen i Nesna : perspektiver og strategiske veivalg / Erik Bratland	30,-
<u>2000/11</u>	Implementering av LU98 / Knut Knutsen	120,-
<u>2000/9</u>	Moralsk ansvar, usikkerhet og fremtidige generasjoner / Kristian Skagen Ekeli	40,-
<u>2000/8</u>	Er dagens utdanningsforskning basert på behavioristisk tenkning? : drøfting av TIMSS' læreplanmodell fra et matematikdidaktisk synspunkt / Eli Haug	90,-
<u>2000/7</u>	Sosiale bevegelser og modernisering : den kommunikative utfordring / Erik Bratland	50,-
<u>2000/6</u>	Fådeltskolen - "Mål og Mé" / Erling Gården og Gude Mathisen	60,-
<u>2000/4</u>	Bidrar media til en ironisk pseudo-offentlighet eller til en revitalisering av offentligheten? / Erik Bratland	40,-
<u>2000/3</u>	FoU-virksomheten ved Høgskolen i Nesna : årsmelding 1998 / Hanne Davidsen, Tor Dybo og Tom Klepaker	35,-
<u>2000/2</u>	Maleren Hans Johan Fredrik Berg / Ann Falahat og Svein Laumann	150,-
<u>2000/1</u>	TIMSS-undersøkelsen i et likestillingsperspektiv : refleksjoner rundt dagens utdanningssektor og visjoner om fremtiden / Eli Haug.	30,-
<u>1999/2</u>	Kjønn og interesse for IT i videregående skole / Geir Borkvik og Bjørn Holstad	20,-
<u>1999/1</u>	Fortellingens mange muligheter : fortellingsdidaktikk med analyseeksempel / Inga Marie Haddal Holten og Helge Ridderstrøm	70,-